

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Diplomová práce
Smluvní pokuta

Pavla Görnerová

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Pavla GÖRNEROVÁ**
Osobní číslo: **R17M0068P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Smluvní pokuta**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Pojem smluvní pokuta
2. Historie právní úpravy
3. Sjednání smluvní pokuty
4. Moderační právo soudu
5. Vztah smluvní pokuty k dalším právním institutům
6. Akcesorita smluvní pokuty
7. Smluvní pokuta v rámci právní úpravy ochrany spořebitele

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. června 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Smluvní pokuta“ zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen, 2022

Pavla Görnerová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu své diplomové práce JUDr. Jindřichu Psutkovi, Ph.D., za odborné vedení, pomoc a trpělivost při zpracování této práce. Poděkování patří také mé rodině, která mi byla oporou.

Obsah

1.	Úvod	1
2.	Pojem smluvní pokuty	3
2.1.	Zasazení smluvní pokuty v systému práva	3
2.2.	Utvrzení a zajištění dluhu	4
2.3.	Funkce smluvní pokuty	4
3.	Historie právní úpravy	7
3.1.	Římské právo	7
3.2.	Středověk	8
3.3.	Všeobecný zákoník občanský z roku 1811	9
3.4.	Obecný zákoník obchodní z roku 1863	13
3.5.	Občanský zákoník z roku 1950	13
3.6.	Zákoník mezinárodního obchodu z roku 1963	15
3.7.	Hospodářský zákoník z roku 1964	16
3.8.	Občanský zákoník z roku 1964	16
3.9.	Obchodní zákoník z roku 1991	20
3.10.	Shrnutí historického vývoje	21
4.	Sjednání smluvní pokuty	22
4.1.	Strany ujednání o smluvní pokutě	22
4.2.	Forma ujednání o smluvní pokutě	25
4.3.	Obsahové náležitosti ujednání o smluvní pokutě	26
4.3.1.	Utvrzovaná povinnost	26
4.3.1.1.	Utvrzení výkonu práva odstoupení od smlouvy	29
4.3.2.	Určení výše smluvní pokuty	30
5.	Moderační právo soudu	33
5.1.	Nepřiměřenost smluvní pokuty	34
5.2.	Rozsah snížení smluvní pokuty	37
5.3.	Účinky moderačního rozhodnutí soudu	38
6.	Akcesorita smluvní pokuty	40
6.1.	Smluvní pokuta a odstoupení od smlouvy	41
6.2.	Smluvní pokuta a postoupení pohledávky	42
7.	Vliv smluvní pokuty na trvání původního dluhu	44

8.	Vztah smluvní pokuty k dalším právním institutům	45
8.1.	Smluvní pokuta a náhrada škody	45
8.2.	Smluvní pokuta a penále	47
8.3.	Smluvní pokuta a úroky z prodlení	49
8.4.	Smluvní pokuta a odstupné	51
9.	Smluvní pokuta v některých specifických závazcích	53
9.1.	Smluvní pokuta ve spotřebitelských smlouvách	53
9.1.1.	Spotřebitelský úvěr a sjednání smluvní pokuty	56
9.2.	Smluvní pokuta ve smlouvách o nájmu bytu a nájmu domu	60
10.	Smluvní pokuta v procesních souvislostech	62
10.1.	Splatnost smluvní pokuty	62
10.2.	Promlčení smluvní pokuty	64
10.3.	Uplatnění smluvní pokuty před soudem	66
10.4.	Smluvní pokuta v insolvenčním řízení	68
11.	Závěr	70
	Resumé	72
	Seznam použitých zdrojů	74
	Knižní publikace	74
	Odborné články	75
	Internetové zdroje	76
	Soudní judikatura	77
	Normativní zdroje	79
	Důvodové zprávy	80
	Seznam použitých zkratk	81

1. Úvod

Tato diplomová práce se věnuje problematice smluvní pokuty, jak již napovídá její název. Smluvní pokuta je v praxi hojně využívaným právním institutem, se kterým jsem se v rámci své praxe při studiu setkávala velmi často. Právě hojnost užívání smluvní pokuty, s čímž souvisí také časté uplatňování smluvní pokuty v soudních sporech, mě motivovala pro výběr daného tématu diplomové práce, jelikož mám za to, že pro účely zaměstnání po dokončení studia by bylo dobré problematice smluvní pokuty do hloubky porozumět.

Hlavním cílem této diplomové práce je tak osvětlení zejména praktických stránek týkající se smluvní pokuty a zhodnocení současné i minulé právní úpravy. Diplomová práce se zabývá také změnami v rámci novelizací občanského zákoníku, které souvisí s problematikou smluvních pokut. V práci je zahrnuta také judikatura především Nejvyššího soudu, která je pro správné porozumění smluvní pokutě nezbytná, jelikož zákonná úprava smluvní pokuty čítá pouze pět ustanovení. Čerpáno je také z judikatury Ústavního soudu a některých rozhodnutí Krajských soudů a Nejvyššího správního soudu. Zahrnuty jsou i judikatorní změny v pohledu na otázky související se smluvní pokutou.

Systematicky je diplomová práce rozdělena do kapitol a podkapitol, které odrážejí jednotlivé aspekty smluvní pokuty, od jejího zasazení do systému práva, přes platné sjednání až po řádné uplatnění nároku na smluvní pokutu před soudem.

Práce se v úvodu zabývá zejména obecným výkladem týkajícím se smluvní pokuty a dále vymezením a vysvětlením jednotlivých funkcí smluvní pokuty. Následuje přehled historického vývoje institutu smluvní pokuty počínaje římským právem a konče právní úpravou, která předcházela právní úpravě v současném občanském zákoníku.

Další část práce je věnována sjednání smluvní pokuty. Dle mého názoru sjednání smluvní pokuty nepředstavuje jednoduché právní jednání, jelikož je nutné dodržet značné množství pravidel, aby byla smluvní pokuta sjednána platně. Cílem této části práce je tak nastínění jednotlivých pravidel pro účely platného sjednání smluvní pokuty. Následuje část, která se věnuje moderačnímu právu soudu a mantinelům, které musí soud při uplatnění tohoto práva dodržovat.

Část diplomové práce je dále věnována akcesorické povaze smluvní pokuty, kde je rozebrána zejména problematika smluvní pokuty ve vztahu k odstoupení od smlouvy a ve vztahu k postoupení pohledávky. Následuje kapitola týkající se vlivu smluvní pokuty na trvání původního závazku a vztah smluvní pokuty k dalším právním institutům, ke kterým patří mimo jiné i penále. V diplomové práci je pozornost věnována také specifickým smluvní pokuty v některých závazkových vztazích.

V poslední části práce je pojednáno o smluvní pokutě v rámci jejího uplatnění před soudem, čehož se týká také splatnost smluvní pokuty a promlčení práva na její uhrazení. Pozornost je zde věnována také specifickému postavení smluvní pokuty v insolvenčním řízení.

Diplomová práce byla zpracována především analytickou metodou, kdy otázky týkající se smluvní pokuty jsou rozčleněny na jednotlivé prvky pro lepší pochopení dané dílčí problematiky jako celku. Zejména v části věnující se smluvní pokutě ve vztahu k jiným právním institutům je využita také komparativní metoda, kde jsou porovnávány vybrané právní instituty se smluvní pokutou.

Po domluvě s vedoucím diplomové práce byla upravena struktura diplomové práce vzhledem k jejímu obsahu. Obsah diplomové práce tak přesahuje stanovené zásady pro její vypracování.

2. Pojem smluvní pokuty

V této kapitole bude pojednáno o zasazení smluvní pokuty v systému práva, způsobech utvrzení dluhu, rozdílem mezi utvrzením a zajištěním dluhu a funkcích smluvní pokuty.

2.1. Zasazení smluvní pokuty v systému práva

Smluvní pokuta je institutem soukromého práva, přičemž toto se vyznačuje několika základními principy a zásadami. Soukromé právo typicky ovládá například princip legální licence, tzn. *„Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“*¹. Dále je pro soukromé právo typický princip rovnosti strany, zásada autonomie vůle, zásada ochrany dobrých mravů nebo například zásada pacta sunt servanda, tedy že smlouvy se mají dodržovat.

Konkrétně v systému soukromého práva řadíme smluvní pokutu mezi majetková práva, která dělíme na absolutní a relativní. Smluvní pokutu řadíme pod majetková práva relativní. Relativní majetková práva působí pouze mezi osobami, které si mezi sebou ujednaly závazkový právní vztah, tedy mezi věřitelem a jeho dlužníkem. Obsahem závazkového vztahu je právo věřitele na plnění, tzn. věřitelova pohledávka, a povinnost dlužníka k uspokojení věřiteli pohledávky, tzn. ke splnění svého dluhu. Podstatu závazkového vztahu definuje § 1721 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění (dále jen „NOZ“), dle kterého *„Ze závazku má věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit.“*²

Absolutní majetková práva se naopak vyznačují tím, že působí vůči každému, nestanoví-li zákon něco jiného. Toto absolutní působení se projevuje tak, že každému, kdo do těchto práv zasáhne, vzniká automaticky povinnost v podobě odstranění následků svého zásahu. Každý má tedy povinnost se jakýchkoliv zásahů vůči absolutním právům jednotlivce zdržet, pokud k tomu

---

¹ Čl. 2 odst. 4 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v platném znění.

² § 1721 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

nemá právní důvod.³ Mezi absolutní majetková práva řadíme práva věcná a právo dědické.

2.2. Utvrzení a zajištění dluhu

Smluvní pokuta nebo také konvenční nebo konvencionální pokuta⁴ je jedním ze způsobů utvrzení dluhu. Utvrzení dluhu posiluje postavení věřitele vůči dlužníkovi, jelikož nabízí možnost založení sankce za porušení smluvní povinnosti nebo usnadňuje vymáhání pohledávky soudní cestou. Hlavní funkcí utvrzení dluhu je tedy donucení dlužníka ke splnění svých povinností vůči věřiteli.

NOZ řadí pod utvrzení dluhu pouze smluvní pokutu a uznání dluhu, nicméně funkci utvrzení dluhu zastávají také další právní instituty. Jedná se například o dlužní úpis, úroky z prodlení nebo směnku vlastní.⁵ Dále je možné pod instituty utvrzení dluhu podřadit také přistoupení k dluhu a sjednání zákazu zcizení a zatížení.⁶ Je tak zřejmé, že u utvrzení dluhu v NOZ se jedná o výčet demonstrativní, tedy nikoli úplný.

Vedle utvrzení dluhu NOZ rozeznává také zajištění dluhu, které má stejnou funkci jako utvrzení, tedy donucení dlužníka plnit své povinnosti, ovšem zde dále přibývá možnost náhradního plnění, pokud dlužník své povinnosti nesplní. Hlavním rozdílem mezi zajištěním a utvrzením dluhu je tedy možnost či nemožnost náhradního plnění v případě dlužníkovy nesplnění ujednané povinnosti.

2.3. Funkce smluvní pokuty

Základní funkce smluvní pokuty definuje Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 24. 6. 2009. Jedná se o funkci preventivní, uhrazovací a sankční.⁷

---

³ SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s 1-3.

⁴ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s 17.

⁵ PELIKÁN, M. *Zajištění a utvrzení dluhu v praxi*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s 8-10.

⁶ BEZOUŠKA, P.; PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: ANAG, 2013, s 272.

⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 33 Odo 1779/2006.

Preventivní funkce smluvní pokuty se projevuje zejména motivací dlužníka ke splnění své povinnosti, čímž se vyhne případné sankci právě v podobě smluvní pokuty, tedy naplnění funkce sankční (viz níže). Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 26. 7. 2010 chápe preventivní funkci smluvní pokuty jako její účel, když uvádí, že „Účelem smluvní pokuty je donutit dlužníka pohrůzkou majetkové sankce k řádnému splnění závazku.“⁸

Další funkcí smluvní pokuty je funkce uhrazovací ve smyslu uhrazení paušalizované náhrady škody, kterou smluvní pokuta často představuje. V tomto ohledu je nutné uvést, že ujednání smluvní pokuty zcela vylučuje právo věřitele požadovat náhradu škody, která vznikla porušením povinnosti utvrzené smluvní pokutou.⁹

Poslední základní funkcí smluvní pokuty je funkce sankční. Tato funkce se projevuje především v tom ohledu, že povinnost uhradit smluvní pokutu nastupuje i v případě, že dlužník porušení smluvené povinnosti nezavinil. Dále není relevantní výše způsobené škody, tzn. dlužník je povinen smluvní pokutu uhradit i v případě, kdy vznikla nulová škoda. K sankčnímu charakteru smluvní pokuty se vyjádřil také Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 26. 7. 2010, dle kterého smluvní pokuta „účastníka, který poruší smluvní povinnost, stíhá nepříznivým následkem v podobě vzniku další povinnosti zaplatit peněžitou částku ve sjednané výši.“¹⁰

Mezi další funkce smluvní pokuty můžeme dále zařadit funkci limitační, jelikož věřitel nemůže požadovat náhradu škody, i když převyšuje výši sjednané smluvní pokuty.¹¹ Domnívám se, že na rozdíl od předchozích základních funkcí je tato funkce smluvní pokuty výhodná spíše pro dlužníka než pro věřitele.

Další funkcí smluvní pokuty je funkce nárokově-usnadňující, jelikož smluvní pokutu je, oproti náhradě škody, podstatně jednodušší vymáhat soudní cestou. Věřitel v případě vymáhání smluvní pokuty u soudu nemusí prokazovat

---

⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 7. 2010, sp. zn. 33 Cdo 498/2009.

⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s 594.

¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 7. 2010, sp. zn. 33 Cdo 498/2009.

¹¹ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v teorii a praxi.* Praha: Leges, 2012, s 17-18.

vznik škody, její výši nebo zavinění škody dlužníkem, kdy právě tyto aspekty je u náhrady škody nutné prokázat.¹²

Jako poslední funkce smluvní pokuty přichází v úvahu funkce terminační. Tuto funkci má smluvní pokuta ovšem pouze za předpokladu, že si strany ujednají tzv. nepravou smluvní pokutu, která spočívá v tom, že zaplacením smluvní pokuty utvrzená smluvní povinnost zaniká.¹³ Jedná se tedy o odchýlení od dispozitivního ustanovení § 2049 NOZ.

---

¹² ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s 391.

¹³ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s 392.

3. Historie právní úpravy

Tato kapitola diplomové práce se bude věnovat historii právní úpravy smluvní pokuty. Zmíněno zde bude období římského práva, středověku, právní úprava všeobecného občanského zákoníku z roku 1811, všeobecného obchodního zákoníku z roku 1862, dále právní úprava „středního“ občanského zákoníku z roku 1950, právní úprava zákoníku mezinárodního obchodu z roku 1963 a hospodářského zákoníku z roku 1964, občanského zákoníku z roku 1964 a obchodního zákoníku z roku 1991.

3.1. Římské právo

Se smluvní, nebo spíše konvenční, pokutou se setkáváme již v římském právu. Smluvní pokuta se zde označovala *stipulatione poenae* nebo také *poena conventionalis*.¹⁴ *Stipulationes poenae* je označení pro tzv. přísliby pokut, které se využívaly zejména ve starší době a zajišťovaly plnění, která se nedala právně zachytit nebo pro jejich příjemce neměla žádnou majetkovou hodnotu. Později se konvenční pokuty využívaly již k utvrzení existujících závazků.¹⁵

Od konvenční pokuty, tzn. *stipulatione poenae* je nutné odlišit *promissio poenae*. Nárok na tuto pokutu vznikal v případě, že třetí osoba nejednala tak jak měla nebo nebylo učiněno plnění ve prospěch třetí osoby.¹⁶

Konvenční pokuta se v římském právu sjednávala formou stipulace, tzn. formálním verbálním kontraktem, kdy dlužník slíbil věřiteli uhrazení určitého obnosu peněz v případě, pokud nesplní smluvené povinnosti.¹⁷ Stranami stipulace byl v tomto případě stipulator, tedy věřitel, a promissor, tedy dlužník, který byl zavázán k splnění určité povinnosti utvrzené konvenční pokutou.¹⁸

Stejně jako dnes konvenční pokuta velmi usnadňovala postavení věřitele v případném sporu, jelikož věřitel nemusel prokazovat výši vzniklé škody a měl možnost rovnou zažalovat stipulovanou, tedy slíbenou, částku. Stejně rysy jako

---

¹⁴ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s. 45.

¹⁵ KINCL, J.; SKŘEJPEK, M.; URFUS, V. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 226.

¹⁶ HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského. Díl II. 5.* vydání. Praha: J. Otto, 1921, s. 96.

¹⁷ KINCL, J.; SKŘEJPEK, M.; URFUS, V. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 226.

¹⁸ HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského. Díl II. 5.* vydání. Praha: J. Otto, 1921, s. 96.

dnes měla konvenční pokuta také v tom ohledu, že v římském právu se rovněž nepřihlíželo k zavinění dlužníka. Pokud tedy byla sjednána konvenční pokuta jako vysoká částka, představovala často motivaci dlužníka ke splnění jeho povinnosti.¹⁹

Konvenční pokuta v římském právu měla, podobně jako dnes, akcesorickou povahu, tzn. její osud byl vždy spojen s osudem zajišťovaného závazku. Pokud tedy byla neplatně sjednaná utvrzována povinnost, respektive smlouva, neplatné bylo i ujednání o smluvní pokutě.²⁰

Vznik práva na smluvní pokutu se lišil dle obsahu závazkového vztahu. V případě že byla utvrzena povinnost držet se určitého jednání, smluvní pokuta propadala v okamžiku, kdy se dlužník zakázaného jednání dopustil. Pokud byla sjednána smluvní pokuta pro případ splnění určitého chování, mohly nastat dvě situace. V případě, že konání ze strany dlužníka bylo nutno učinit ve sjednané lhůtě, právo na smluvní pokutu vzniklo v momentě, kdy tato lhůta marně uběhla. Pokud naopak nebyla žádná lhůta pro sjednané plnění určena, propadla pokuta v okamžiku, kdy plněno být mohlo, ovšem nebylo. V posledním případě se však dlužník mohl povinnosti hradit konvenční pokutu zprostit, pokud hlavní závazek splnil do litiskontestace, tedy okamžiku kdy strany sporu před preatorem určily co je sporné a preator tento spor právně kvalifikoval a takto jej předal soudci.²¹

Pokud přistupovala konvenční pokuta k hlavní obligaci akcesoricky, mluvíme o pravé smluvní pokutě. O nepravé smluvní pokutě v římském právu mluvíme tehdy, pokud zajišťovala nežalovatelné plnění.²²

3.2. Středověk

Smluvní pokutu nacházíme v právní úpravě zemského práva na území českých zemí. Konkrétně v kodexu zemského práva *Knihy devatery* z roku 1497, jehož autorem je Victorin Kornel ze Všehrd. Autor tohoto kodexu se mimo jiné zabýval také výší a přiměřeností smluvní pokuty. Za nepřiměřenou, ba dokonce

---

¹⁹ KINCL, J.; SKŘEJPEK, M.; URFUS, V. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 226.

²⁰ HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského. Díl II. 5.* vydání. Praha: J. Otto, 1921, s. 96.

²¹ HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského. Díl II. 5.* vydání. Praha: J. Otto, 1921, s. 97.

²² KINCL, J.; SKŘEJPEK, M.; URFUS, V. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 226.

nekřesťanskou, považoval Kornel pokutu, která jedné smluvní straně přinášela příliš vysoký zisk a druhé straně naopak působila příliš vysokou škodu. Nepřiměřenou smluvní pokutu srovnával Kornel s židovskou lichvou.²³

Koncem středověku nacházíme na území českých zemí právní úpravu smluvní pokuty v Knihách práv městských z roku 1536. Dle článku IV, Kapitoly XV. si mohly smluvní strany sjednat při neuhrazení smluvené částky uhrazení částky představující náhradu škody, nicméně dle této právní úpravy muselo ke škodě skutečně dojít.²⁴ Nejednalo se tedy o smluvní pokutu, jak ji známe dnes, jelikož podle současné české právní úpravy není vznik škody relevantní. Autorem Knih práv městských byl pražský zástupce mistr Brikecí Kouřimský.²⁵

Dále nacházíme právní úpravu podobnou smluvní pokutě v kodexu městského práva zvaného Práva městská království Českého z roku 1579, jehož autorem byl Pavel Kristián z Koldína a platil v českém právu do roku 1811. Tento kodex městského práva upravoval pokutu v případě, že jedna ze stran kupní smlouvy tuto smlouvu porušila. Pokuta představovala buď fixní peněžitou částku nebo se její výše odvíjela od výše vzniklého dluhu.²⁶ Smluvní pokuta zde ovšem nastupovala ze zákona a smluvní strany si ji nesjednávaly, nejednalo se tedy o smluvní pokutu v dnešním slova smyslu, ale spíše o penále.

3.3. Všeobecný zákoník občanský z roku 1811

Velmi významnou kodifikaci občanského práva představoval Všeobecný zákoník občanský pro veškeré německé země dědičné, který byl vyhlášen císařským patentem ze dne 1. 6. 1811 pod číslem 946 Sb. z. s. (dále jen „ABGB“). Tento zákoník nabyl účinnosti dne 1. 1. 1812. Smluvní, tehdy konvenční, pokuta zde byla upravena v § 1336. Strukturálně byla konvenční pokuta zařazena do druhého dílu, oddílu druhého, hlavy třicáté s názvem O právu na náhradu škody a na zadostiučinění. Konvenční pokuta tedy nebyla zařazena mezi instituty utvrzení závazku, na rozdíl od současně platné právní úpravy.

---

²³ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s 47.

²⁴ DVOŘÁK J.; MALÝ K. a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2011, s 594.

²⁵ VOJÁČEK, L.; SCHELLE K.; KNOLL V. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s 134.

²⁶ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s 45.

Dle § 912 ABGB představovala konvenční pokuta vedlejší nárok, který byl věřitel oprávněn vymáhat, kromě hlavního dluhu, na svém dlužníkovi. Mezi tyto vedlejší nároky dále patřily úroky smluvené, úroky z prodlení a náhrada škody.²⁷

Stejně jako dle současné právní úpravy i konvenční pokuta dle ABGB představovala paušalizovanou náhradu škody. Dále měla pokuta představovat motivaci dlužníka pro splnění hlavního dluhu. Stejně jako dnes, tedy smluvní pokuta představovala utvrzení hlavního závazku. Smluvní pokuta mohla dle ABGB utvrzovat jakékoliv majetkové plnění, tedy peněžité i nepeněžité.²⁸

Sjednat smluvní pokutu dle tehdejší právní úpravy bylo možné ústní i písemnou formou, jelikož v ustanovení § 1336 nebyla písemná forma obligatorně požadována.²⁹

Dle původní právní úpravy nebylo možné před soudem požadovat u zápůjček smluvní pokutu, která by převyšovala zákonné úroky z prodlení. Od roku 1811 do roku 1868 totiž bylo v § 1336 ABGB ustanovení, dle kterého „*Ale při zápůjčkách nesmí částka, na kterou soudce uzná, přesahovati pro prodlení s placením nejvyšší zákonné úroky.*“³⁰ Toto ustanovení ovšem bylo zrušeno § 1 zákona č. 62/1868 ř.z. ze dne 14. 6. 1868, dle kterého „*Dosud existující zákonná omezení smluvních úrokových sazeb a výši smluvní pokuty při zápůjčce a úvěrových pohledávkách se zrušují.*“³¹

Zákoník rozeznával tři druhy smluvní pokuty, respektive případy, pro které mohla být smluvní pokuta sjednána, a to konkrétně smluvní pokuta pro případ prodlení, vadného plnění nebo pro případ, kdy nebylo dlužníkem plněno vůbec.

---

²⁷ § 912 zákona č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, znění účinné od 26. 5. 1868 do 30. 6. 1868.

²⁸ ROUČEK, F.; SEDLÁČEK J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl V.* Praha: CODEX Bohemia, 1998, s. 969.

²⁹ § 1336 zákona č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, znění účinné od 1. 1. 1917 do 31. 12. 1965.

³⁰ § 1336 zákona č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, znění účinné od 26. 5. 1868 do 30. 6. 1868.

³¹ Zákon č. 62/1868 Ř. z., kterým se zrušují zákony proti lichvě, znění účinné od 1. 7. 1868 do 31. 12. 1950.

Vznik povinnosti uhradit smluvní pokutu tak nastával, jakmile nastaly okolnosti, pro které byla pokuta sjednána.³²

Smluvní strany si také mohly sjednat tzv. nepravou smluvní pokutu. V případě porušení utvrzované povinnosti byl dlužník zavázán uhradit pouze smluvní pokutu a nikoli již splnit porušenou povinnost.³³

ABGB podmiňoval aktivaci povinnosti hradit smluvní pokutu vznikem újmy na straně oprávněné osoby.³⁴ Způsobenou újmu ovšem nemusel věřitel prokazovat, tudíž měl lepší postavení nežli dlužník. Toto ostatně konstatoval také Nejvyšší soud Československé republiky ve svém rozhodnutí ze dne 11. 11. 1932, dle kterého „Uplatňování nároku na zaplacení smluvní pokuty nepředpokládá provedení důkazu, že žalobci skutečně škoda vzešla.“³⁵

Byl to právě dlužník, kdo nesl důkazní břemeno a musel před soudem prokazovat, že způsobenou škodu nezavinil, čímž se mohl povinnosti uhradit konvenční pokutu zprostit.³⁶ Povaha konvenční pokuty v souvislosti se zaviněním způsobené škody se tedy lišila od současné právní úpravy, kdy smluvní pokuta je na zavinění nezávislá. V tomto ohledu Nejvyšší soud Československé republiky ovšem ve svém rozhodnutí ze dne 4. 6. 1936 stanovil, že „Smluvní pokutu lze smluviti i pro případ nezaviněného nesplnění smlouvy.“³⁷

Stejně jako dnes ABGB vylučoval náhradu škody vedle smluvní pokuty, a to i v případě, že skutečná výše škody smluvní pokutu převyšovala. Výjimku

---

³² ROUČEK, F.; SEDLÁČEK J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl V.* Praha: CODEX Bohemia, 1998, s. 970.

³³ ROUČEK, F.; SEDLÁČEK J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl V.* Praha: CODEX Bohemia, 1998, s. 972.

³⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Svazek II.* Praha: Linde, 2008. s. 1566.

³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 11. 11. 1932, sp. zn. Rv I 1404/31.

³⁶ DVOŘÁK J.; MALÝ K. a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2011, s. 595.

³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 4. 6. 1936, sp. zn. Rv I 857/34.

představovalo úmyslné způsobení škody ze strany dlužníka nebo škoda způsobená zvláště hrubou nedbalostí.³⁸

I dle ABGB měl soud možnost výši požadované smluvní pokuty moderovat, tedy snížit. Kritériem nebyl v první řadě rozpor s dobrými mravy, ale přiměřenost pokuty, respektive možnost jejího zneužití věřitelem. Nepřiměřená smluvní pokuta byla dle tehdejší právní úpravy taková, která ohrožovala ekonomickou budoucnost dlužníka. Poměrně často se také přiměřenost pokuty a její následná modelace soudem posuzovala na základě výsledku soudního znalce.³⁹

Nicméně i soulad smluvní pokuty s dobrými mravy byl při případném soudním sporu posuzován. Kritériem pro toto posouzení byl soulad s právní úpravou, tedy cokoli co bylo povoleno zákonem, bylo mravné. Pokud soud dospěl k závěru, že ujednání o smluvní pokutě není v souladu se zákonem, nepřistupoval k moderaci smluvní pokuty, ale rovnou ke zrušení takového ustanovení.⁴⁰

ABGB v neposlední řadě rozlišoval dva případy, jak mohla být smluvní pokuta požadována. Pokud nebyla smlouva splněna vůbec, mohl oprávněný ze smluvní pokuty požadovat buď splnění smlouvy, nebo zaplacení smluvní pokuty. Pokud byla smluvní pokuta sjednána pro případ, že dlužník nedodrží čas nebo místo plnění mohla být požadována kumulativně spolu s hlavním dluhem, tzn. vedle hlavního plnění.⁴¹ Věřitel mohl požadovat kumulativní splnění hlavního závazku i smluvní pokuty také v případě, že bylo plněno vadně. Věřitel v tomto případě však nemohl požadovat, aby dlužník vadu odstranil.⁴²

---

³⁸ ROUČEK, F.; SEDLÁČEK J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl V.* Praha: CODEX Bohemia, 1998, s. 971.

³⁹ DVOŘÁK J.; MALÝ K. a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2011, s. 601.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s. 49.

⁴² ROUČEK, F.; SEDLÁČEK J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl V.* Praha: CODEX Bohemia, 1998, s. 971.

3.4. Obecný zákoník obchodní z roku 1863

Ustanovení upravující smluvní pokutu obsahoval také zákon č. 1/1863 Ř. z., obecný zákoník obchodní, který na území České republiky začal být účinný dne 1. 7. 1863. Konvencionální pokuta byla v tomto kodexu obchodního práva upravena v článku 284. Dle této právní úpravy mohla výše smluvní pokuty přesahovat až dvojnásobek úroků, čili její výše prakticky omezena nebyla. Dále tento kodex upravoval dlužníkovu možnost zproštění povinnosti uhrazení smluvní pokuty a dále věřitelovu možnost požadovat kromě smluvní pokuty také náhradu škody, jejíž výše smluvní pokutu převyšuje.⁴³

Tato právní úprava ovšem nebyla komplexní, a proto se vedle všeobecného zákoníku obchodního používala také obecná právní úprava, tedy obecný zákoník občanský z roku 1811.⁴⁴

3.5. Občanský zákoník z roku 1950

Další významnou kodifikací soukromého práva byl tzv. „střední“ občanský zákoník, konkrétně se jednalo o zákon č. 141/1950 Sb. (dále jen „OZ50“), který byl vyhlášen dne 25. 10. 1950, účinnosti nabyl dne 1. 1. 1951 a na našem území byl účinný do 31. 3. 1964.

Smluvní pokuta byla v tomto kodexu upravena v ustanoveních § 282 až 287. Novinkou v OZ50 oproti právní úpravě v ABGB bylo strukturální zařazení smluvní pokuty do části týkající se zajištění závazků a již nikoli do části týkající se náhrady škody.

Dle § 284 OZ50 si mohly smluvní strany sjednat místo náhrady škody smluvní pokutu pro případ nesplnění smlouvy. Dle této právní úpravy se tedy opět jednalo o smluvní pokutu jako o paušalizovanou náhradu škody. Oproti současné platné právní úpravě ovšem byl vznik povinnosti dlužníka hradit smluvní pokutu vázán na porušení smlouvy vinou dlužníka.⁴⁵ Dle důvodové zprávy k OZ50, bylo možné, aby se věřitel v pozici poškozeného domáhal náhrady škody v rozsahu její

---

⁴³ Čl. 284 zákona č. 1/1863 Ř. z., obecný zákoník obchodní, znění účinné od 1. 7. 1863 do 31. 12. 1950.

⁴⁴ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2012, s 19.

⁴⁵ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Svazek II*. Praha: Linde, 2008. s 1566.

skutečné výše, pokud tato převyšovala smluvenou pokutu.⁴⁶ V tomto ohledu se tedy úprava smluvní pokuty také lišila od současné platné právní úpravy.

V případě nesplnění sjednaných povinností mohl následně věřitel po dlužníkovi požadovat buď splnění těchto povinností, nebo ujednanou smluvní pokutu. Stejně jako dle právní úpravy v ABGB zde ovšem existovala možnost věřitele požadovat kumulativní plnění v podobě uhrazení pokuty a splnění původní sjednané povinnosti v případě, že se ujednání o smluvní pokutě týkalo postihu nedodržení času nebo místa původního plnění.⁴⁷

Dle § 284 odst. 2 OZ50 platilo, že „*K smluvní pokutě se lze zavázat jenom písemně a jen v penězích.*“⁴⁸ Toto ustanovení bylo novinkou oproti předchozí právní úpravě v ABGB a to hned ve dvou ohledech. Zaprvé byla vůbec poprvé zakotvena obligatorní písemná forma ujednání o smluvní pokutě, což mělo dle důvodové zprávy chránit dlužníka před nerozvážným a tíživým závazkem.⁴⁹ Zadruhé bylo zakotveno obligatorní sjednání smluvní pokuty pouze v penězích, což byl také značný posun oproti dřívější právní úpravě.

Pokud byla smluvní pokuta ujednána a posléze dlužníkem uhrazena, nevznikla tímto dlužníkovi možnost, respektive právo, se osvobodit od ujednané smluvní povinnosti.⁵⁰ Jinými slovy dlužníkovi uhrazením smluvní pokuty automaticky nezanikala povinnost sjednaná ve smlouvě, tedy smluvní pokuta nemohla plnit funkci odstupného.⁵¹

Tento právní kodex také obsahovat v § 286 moderační právo soudu, tzn. možnost soudu nepřiměřenou smluvní pokutu přiměřeně snížit. V uplatňování svého moderačního práva přitom soud přihlížel k významu řádného plnění smlouvy. Toto ustanovení OZ50 dále stanovilo, že dlužník se svého práva, navrhnout soudu moderaci smluvní pokuty, nemohl předem vzdát.

---

⁴⁶ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s 52.

⁴⁷ § 284 odst. 1 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964.

⁴⁸ § 284 odst. 2 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964.

⁴⁹ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s 52.

⁵⁰ § 285 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964.

⁵¹ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s 52.

Tehdejší úpravu smluvní pokuty bylo možné využít i v případě hospodářských smluv⁵², nicméně § 287 OZ50 připouštěl, aby si smluvní strany v případě těchto smluv ujednaly odchylná ustanovení.

3.6. Zákoník mezinárodního obchodu z roku 1963

Výrazný posun v právní úpravě smluvní pokuty přinesl zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (dále jen „zákoník mezinárodního obchodu“ nebo „ZMO“). ZMO upravoval majetkové vztahy v mezinárodním obchodním styku⁵³, na našem území nabyl účinnosti dne 1. 4. 1964 a účinnost tohoto zákoníku zde skončila dne 31. 12. 1991.

ZMO strukturálním zařazením smluvní pokuty navazoval na OZ50, když ji řadil mezi instituty zajištění závazku. Smluvní pokuta zde byla upravena v ustanoveních § 191 až 194. Dle zákoníku mezinárodního obchodu bylo možné smluvní pokutu sjednat pro jakékoli porušení smluvní povinnosti.⁵⁴ ZMO tak opustil rozlišování mezi smluvní pokutou pro případ úplného nesplnění povinnosti a smluvní pokutou pro případ nedodržení času nebo místa smluvního plnění. V tomto ohledu se ZMO přibližoval současné právní úpravě. Pokud povinnost hradit smluvní pokutu vznikala přímo ze zákona a již nikoli ze smlouvy, nazývala se smluvní pokuta penále.⁵⁵

ZMO převzal v určitém ohledu právní úpravu smluvní pokuty také z občanského zákoníku z roku 1950, jelikož smluvní pokutu bylo dle ZMO možné sjednat pouze písemnou formou. Oproti OZ50 ovšem bylo možné sjednat smluvní pokutu jak v peněžitém, tak v nepeněžitém plnění.⁵⁶

Odlišné oproti OZ50 bylo pojetí smluvní pokuty jako paušalizované náhrady škody. Věřitel dle ZMO mohl požadovat smluvní pokutu bez ohledu na to, zda mu skutečně škoda vznikla, nicméně již nemohl požadovat částku, o

---

⁵² Dle § 212 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964 se jednalo o závazky z provádění jednotného hospodářského plánu.

⁵³ § 1 zákona č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku, znění účinné od 1.4.1964 do 31.12.1991.

⁵⁴ KOPÁČ, L. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu*. Praha: Panorama, 1984, s 113.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ § 191 odst. 2 a 3 zákona č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku, znění účinné od 1. 4. 1964 do 31. 12. 1991.

kteřou skutečně vzniklá škoda převyšovala smluvní pokutu.⁵⁷ Ustanovení § 193 ZMO také vylučovalo právo věřitele požadovat náhradu škody v případě, že nárok na náhradu škody byl ve smlouvě již zajištěn smluvní pokutou.⁵⁸ Tímto pojetím se úprava v ZMO opět blížila současné právní úpravě.

Dle § 192 ZMO „Zaplacení smluvní pokuty nezprošřtuje dlužníka povinnosti splnit závazek smluvní pokutou zajištěný.“⁵⁹ Opět je tedy vyloučeno, aby se dlužník zprostil povinnosti uhradit nebo splnit svůj závazek vůči věřiteli, který je pokutou zajištěn. I toto ustanovení se tak velmi přibližuje současné právní úpravě.

V neposlední řadě je nutné uvést, že v ZMO je zachováno také moderační právo soudu, konkrétně v § 194.

Obecně lze říci, že úprava smluvní pokuty v zákoníku mezinárodního obchodu z roku 1963 se velmi podobá současné právní úpravě v NOZ.

3.7. Hospodářský zákoník z roku 1964

Úpravu velmi podobnou smluvní pokutě nacházíme také v zákoně č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník (dále jen „hospodářský zákoník“), konkrétně v § 141. Hospodářský zákoník zde upravuje možnost sjednat majetkovou sankci pro případ, že by organizace⁶⁰ nesplnila řádně svůj závazek. Tato sankce mohla být stanovena zákonem nebo sjednána ve smlouvě, což byla právě forma smluvní pokuty.⁶¹

3.8. Občanský zákoník z roku 1964

Před nabytím účinnosti NOZ se na našem území používala právní úprava zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen OZ64). Jednalo se o kodex

---

⁵⁷ KOPÁČ, L. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu*. Praha: Panorama, 1984, s 114.

⁵⁸ § 193 zákona č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku, znění účinné od 1. 4. 1964 do 31. 12. 1991.

⁵⁹ § 194 zákona č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku, znění účinné od 1. 4. 1964 do 31. 12. 1991.

⁶⁰ Dle § 14 zákona č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, znění účinné od 1. 1. 1989 do 30. 4. 1990, „Socialistickými organizacemi jsou státní podniky, státní hospodářské organizace, rozpočtové a jiné státní organizace, družstevní organizace, společenské organizace, jakož i jiné organizace, jejichž činnost přispívá k rozvoji socialistických vztahů. Socialistické organizace jsou právníckými osobami.“

⁶¹ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s 53.

soukromého práva. OZ64 byl vyhlášen dne 26. 2. 1964 a nabyl účinnost dne 1. 4. 1964. Tento občanský zákoník byl na našem území účinný až do 31. 12. 2013, tedy až do nabytí účinnosti současného občanského zákoníku, zákona č. 89/2012 Sb..

Zajímavé je, že ve svém původním znění OZ64 vůbec neobsahoval ustanovení o smluvní pokutě. Smluvní pokutu tak mohly nahrazovat např. úroky.⁶² Novelou OZ64, zákonem č. 509/1991 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 1. 1992, byla smluvní pokuta zařazena mezi instituty zajištění závazků, konkrétně do ustanovení § 544 a 545.

Ačkoli byla smluvní pokuta zařazena mezi instituty zajištění závazku, dle komentáře k OZ64 smluvní pokuta dlužníkův závazek nezajišťovala, ale jen utvrzovala. Smluvní pokuta totiž sice formou sankce nutila dlužníka k včasnému a řádnému plnění jeho smluvních povinností, ovšem nijak neřešila možnost, pokud byl dlužník neschopen na dluh plnit.⁶³

Stejně jako dnes i OZ64 nepodmiňoval vznik povinnosti hradit smluvní pokutu vznikem skutečné škody, ale pouze porušením smluvní povinnosti. Dle § 545 odst. 2 OZ64 platilo, že „*Věřitel není oprávněn požadovat náhradu škody způsobené porušením povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta, jestliže z ujednání účastníků o smluvní pokutě nevyplývá něco jiného. Věřitel je oprávněn domáhat se náhrady škody přesahující smluvní pokutu jen když to je mezi účastníky dohodnuto.*“⁶⁴ Stejně jako dnes tedy i dle minulé právní úpravy byla vyloučena možnost věřitele požadovat vedle smluvní pokuty náhradu škody, která vznikla v souvislosti s porušením zajištěné, respektive utvrzené, smluvní povinnosti. Toto ustanovení bylo dispozitivní, jelikož sám zákonodárce zde připouští, aby si smluvní strany ujednaly odchylnou úpravu a věřitel následně mohl požadovat také náhradu skutečné škody a dále částku, o kterou skutečná škoda převyšovala smluvní pokutu.

---

⁶² TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s 53.

⁶³ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Svazek II*. Praha: Linde, 2008, s 1566.

⁶⁴ § 545 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 1. 1992 do 31. 12. 1992.

OZ64 navazoval na předchozí právní úpravu co se týče formy ujednání o smluvní pokutě, jelikož v § 544 odst. 2 opět stanovuje obligatorní písemnou formu. Při porovnání současné právní úpravy s právní úpravou obsaženou v OZ64, je zřejmé, že současná právní úprava je k formě ujednání o smluvní pokutě značně benevolentnější.⁶⁵

Totožné ustanovení dále stanovilo obsahové náležitosti ujednání o smluvní pokutě, a to její výši nebo způsob jejího určení.⁶⁶ Další obsahovou náležitostí ujednání o smluvní pokutě bylo vymezení zajištěné povinnosti. Pokud byla smluvní pokuta sjednána pouze po případ „hrubého porušení smluvního vztahu“, obecné soudy zpravidla docházely k závěru o neplatnosti takového ujednání, pokud nebylo smluvními stranami dostatečně vymezeno, jaká povinnost je takto zajištěna a co se rozumí takovým hrubým porušením.⁶⁷

Ačkoli OZ64 dbal na určitost ujednání co do výše smluvní pokuty a způsobu jejího určení, je zajímavé, že již neupravoval moderační právo soudu, tedy možnost soudu nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu snížit. Toto ustanovení obsahoval zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, znění účinné od 1. 7. 2013 do 31. 12. 2013 (dále jen „obchodní zákoník“), nicméně ustanovení obchodního zákoníku byla pro závazkové vztahy upravené občanským zákoníkem nepoužitelná. Obecné soudy tak neměly možnost výši smluvní pokuty snižovat, ale mohly pouze prohlásit platnost či neplatnost ujednání o smluvní pokutě, kdy kritériem byl soulad smluvní pokuty s dobrými mravy. Tento závěr soudu ovšem mohl nastolit značně nespravedlivý stav, kdy dlužníkovi mohla zcela odpadnout povinnost smluvní pokutu hradit. Soud tak mohl sám upravit práva a povinnosti smluvních stran tím způsobem, že sám stanovil výši smluvní pokuty, která byla s dobrými mravy v souladu.⁶⁸

---

⁶⁵ SVEJKOVSKÝ J. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 455.

⁶⁶ § 544 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 1. 1992 do 31. 12. 1992.

⁶⁷ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Svazek II*. Praha: Linde, 2008, s. 1567-1568.

⁶⁸ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Svazek II*. Praha: Linde, 2008, s. 1569-1570.

Dle minulé právní úpravy, konkrétně dle § 545 odst. 1, uhrazení smluvní pokuty, stejně jako dnes, nezbavovalo dlužníka povinnosti splnit smluvní zajišťovanou povinnost. Toto ustanovení bylo ovšem dispozitivní, jelikož smluvní strany si mohly sjednat i tzv. nepravou smluvní pokutu, která se blížila spíše odstupnému⁶⁹, tedy zrušení hlavního závazku jeho uhrazením.⁷⁰

Zajímavý byl také postoj OZ64 k zavinění dlužníka v souvislosti s jeho povinností hradit smluvní pokutu. Dle § 545 odst. 3 byla povinnost k hrazení smluvní pokuty vázána na zavinění dlužníka, co se týče porušení povinnosti. Zavinění dlužníka bylo ovšem předpokládáno a z toho důvodu důkazní břemeno v případě nezavinění porušení povinnosti leželo na dlužníkovi.⁷¹ V tomto směru je právní úprava totožná s právní úpravou ABGB, kdy měl dlužník také možnost se hrazení smluvní pokuty zprostit.

V neposlední řadě je nutné uvést, že dle OZ64 ustanovení o smluvní pokutě se dle § 544 odst. 3 použila také na pokutu stanovenou pro porušení smluvní povinnosti právním předpisem, tzn. penále. Toto ustanovení bylo následně přebráno i do současné právní úpravy.

Výše je uvedeno, že ustanovení o smluvní pokutě, byla do OZ64 zařazena až novelou zákonem č. 509/1991 Sb.. V aplikační praxi tak vznikla otázka, jak posuzovat smluvní pokutu, sjednanou před účinností této novely, tedy před 1. 1. 1992. Původně na ujednání o smluvní pokutě hleděly obecné soudy jako na neplatné pro jeho rozpor se zákonem dle § 39 OZ64⁷², nicméně Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze dne 7. 1. 2003, sp. zn. I. ÚS 582/01 konstatoval, že i když OZ64 před 1. 1. 1992 neobsahoval ustanovení o smluvní pokutě, nebylo možné

---

⁶⁹ Dle § 497 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 1. 1992 do 31. 12. 1992 „Každý z účastníků si může vymínit odstoupení od smlouvy a sjednat pro ten případ odstupné. Kdo smlouvu splní alespoň zčásti nebo přijme třeba jen částečné plnění, nemůže již od smlouvy odstoupit, ani poskytně-li odstupné.“.

⁷⁰ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Svazek II.* Praha: Linde, 2008, s 1568 a 1572.

⁷¹ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Svazek II.* Praha: Linde, 2008, s 1573.

⁷² Dle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 1. 1992 do 31. 12. 1992 „Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.“.

automaticky uzavírat, že by si smluvní strany nemohly podobný zajišťovací prostředek ve smlouvě dohodnout dle § 51 OZ64^{73 74 75}.

3.9. Obchodní zákoník z roku 1991

Speciální úpravu smluvní pokuty představoval zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obchodní zákoník“). Obchodní zákoník upravoval „*postavení podnikatelů, obchodní závazkové vztahy, jakož i některé jiné vztahy s podnikáním související*“⁷⁶. Tento zákoník byl na našem území, stejně jako OZ64, účinný do nabytí účinnosti současného občanského zákoníku. Obecnou úpravu naopak představoval občanský zákoník z roku 1964 (viz výše). Z toho důvodu byla ustanovení OZ64 subsidiárně použitelná i pro obchodní právo.⁷⁷

Obchodní zákoník upravoval smluvní pokutu zejména v ustanoveních § 300 až 302 a dále v úpravě obchodní kupní smlouvy v ustanoveních § 436, 437 a 440.

Zajímavé je především ustanovení § 300, jelikož má prakticky opačnou koncepci oproti § 545 odst. 3 OZ64. Dle tohoto ustanovení se dlužník nemohl zprostit povinnosti hradit smluvní pokutu, i kdyby prokázal, že porušení smluvní povinnosti nezavinil. Povinnost hradit smluvní pokutu v obchodních závazkových vztazích tak byla, oproti OZ64, povinností objektivní, jelikož vznikla bez ohledu na to, zda dlužník porušení povinnosti zavinil a zároveň nebrala v potaz ani okolnosti vylučující odpovědnost. Toto ustanovení ovšem nebylo ustanovením kogentním, tudíž si mohly strany obchodního závazku stanovit povinnost hradit smluvní pokutu jen za podmínky, že dlužník porušení smlouvy zavinil.⁷⁸

---

⁷³ Dle § 51 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 4. 1991 do 31. 12. 1991 „*Účastníci mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště upravena; smlouva však nesmí odporovat obsahu nebo účelu tohoto zákona.*“.

⁷⁴ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s 54.

⁷⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 1. 2003, sp. zn. I. ÚS 582/01.

⁷⁶ § 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, znění účinné od 1. 7. 2013 do 31. 12. 2013.

⁷⁷ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Svazek II*. Praha: Linde, 2008, s 1570.

⁷⁸ ŠTENGLOVÁ, I.; PLÍVA, S.; TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s 960-962.

Novinku oproti obecné právní úpravě představovalo moderační právo soudu dle § 301 obchodního zákoníku, pokud byla sjednaná smluvní pokuta nepřiměřeně vysoká. Toto ustanovení bylo kogentní a moderační právo soudu nebylo možné vyloučit dohodou smluvních stran a nebylo možné jej ani jakkoli modifikovat.⁷⁹ Je zajímavé, že toto právo soudu bylo dáno jen při specifických závazkových vztazích, tedy obchodních, a nejednalo se o obecnou úpravu v rámci OZ64.

V tomto zákoníku byla prolomena zásada akcesority smluvní pokuty, tedy jejího navázání na hlavní závazek. Dle ustanovení § 302 totiž „*Odstoupení od smlouvy se nedotýká nároku na zaplacení smluvní pokuty.*“⁸⁰ Toto ustanovení mělo v obchodním zákoníku své místo z toho důvodu, že dle § 351 odstoupením od smlouvy zanikají veškerá práva a povinnosti stran ze smlouvy. Ustanovení § 302 tak bylo vůči § 351 ustanovením speciálním.⁸¹ Ustanovení § 302 obchodního zákoníku bylo převzato do současné právní úpravy, konkrétně do § 2005 NOZ.

3.10. Shrnutí historického vývoje

Vzhledem k výše uvedenému je zřejmé, že úprava smluvní pokuty byla v průběhu let víceméně konzistentní a jednotlivé zákony, v nichž se úprava smluvní pokuty vyskytovala na sebe více či méně navazovaly. Je sice pravdou, že jednotlivé právní úpravy měly mezi sebou vždy nějakou odchylku, nicméně právní pojetí smluvní pokuty zůstávalo vždy podobné.

---

⁷⁹ ŠTENGLOVÁ, I.; PLÍVA, S.; TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s 963-964.

⁸⁰ § 302 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, znění účinné od 1. 7. 2013 do 31. 12. 2013.

⁸¹ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Svazek II*. Praha: Linde, 2008, s 1570.

4. Sjednání smluvní pokuty

Aby mohla být smluvní pokuta v případě porušení smluvní povinnosti vymáhána před soudem, musí být nejdříve platně sjednána. Právě sjednání je u smluvní pokuty klíčové, jelikož není možná druhé smluvní straně pouze oznámit, že v případě nesplnění smluvních povinností bude požadována smluvní pokuta.⁸² Z tohoto vyplývá, že ujednání o smluvní pokutě je právním jednáním dvoustranným, respektive vícestranným, a nemůže se nikdy jednat o právní jednání jednostranné, jelikož ustanovení § 2048 NOZ výslovně udává, že smluvní pokutu si musí sjednat smluvní strany.

Právě požadavek na sjednání smluvní pokuty odlišuje tento institut od penále, pro které se sice použijí dle § 2052 NOZ ustanovení týkající se smluvní pokuty, nicméně penále není třeba sjednávat, jelikož právo na jeho zaplacení vzniká přímo ze zákona.

Tato kapitola se tedy bude zabývat náležitostmi potřebnými pro platné sjednání smluvní pokuty dle § 2048 NOZ.

4.1. Strany ujednání o smluvní pokutě

Dle § 2048 odst. 2 ustanovení NOZ musí smluvní strana, pokud jí je fyzická osoba, která se zavazuje k plnění smluvní pokuty v případě porušení smluvní povinnosti, být v době ujednání o smluvní pokutě starší patnácti let. Pokud se ke smluvní pokutě zaváže nezletilý mladší patnácti let bude se jednat o právní jednání zdánlivě, ke kterému nebude přihlíženo. Toto ustanovení však až do 1. 7. 2021 v NOZ chybělo a bylo do NOZ přidáno až zákonem č. 192/2021 Sb.⁸³ (dále jen „novela z roku 2021“).

Důvodem novely z roku 2021 byla dle důvodové zprávy hlavně zvýšená ochrana dětí před nadměrným zadlužováním. Děti jsou navíc v závazkových vztazích slabší stranou, kterou je třeba chránit. Častým případem neúměrných dětských dluhů byly před účinností novely z roku 2021 přírázky za jízdu bez platného jízdního dokladu v prostředcích hromadné dopravy, tedy penále, na které

---

⁸² ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 396.

⁸³ Zákon č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, znění účinné od 1. 7. 2021.

se užijí ustanovení týkající se smluvní pokuty (o penále bude pojednáno více v kapitole 8.2. této práce).

Důvodová zpráva k novele z roku 2021 dále uvádí, že dítě mladší patnácti let není ke sjednání smluvní pokuty volně a rozumově způsobilé, čili není schopné chápat smysl smluvní pokuty. Pro děti nespravedlivý je také stav, že při případné moderaci příliš vysoké smluvní pokuty nemohou být brány ohledy na osobní poměry dlužníka, tedy i na jeho věk.⁸⁴

V případě, že se k hrazení smluvní pokuty zaváže nezletilý již starší patnácti let, bude se věřitel moci na tuto svou pohledávku uspokojit pouze z majetku nezletilého, který nabyt v době před nabytím zletilosti dle § 899a NOZ.⁸⁵ Dle přechodných ustanovení novely z roku 2021 se pak toto ustanovení vztahuje i na dluhy ze smluvních pokut nebo penále u dlužníků, kteří nejdříve ke dni účinnosti novely z roku 2021 dovršili dvacátého prvního roku.⁸⁶

Novela z roku 2021 mimo jiné také zavedla věkovou hranici třinácti let pro náhradu škody v § 2920 NOZ. Je tedy zvláštní, že věková hranice pro sjednání smluvní pokuty jako paušalizované náhrady škody je nyní stanovena na patnáct let a na druhou stranu v případě náhrady škody je stanovena věková hranice nižší.

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 15. 2. 2017 stanovil, že již dítě ve věku dvanácti let je obvykle způsobilé konkludentním způsobem uzavřít přepravní smlouvu a je si vědomo své povinnosti uhradit stanovené jízdné, tedy mít platný jízdní doklad.⁸⁷ Mám za to, že dvanáctileté dítě je také natolik rozumově vyspělé, že si uvědomuje, že jízda bez platného jízdního dokladu může znamenat vznik povinnosti uhradit přírážku k jízdě, tedy případný vznik povinnosti uhradit penále jako sankci za jízdu na černo. Samozřejmě je možné, že dítě nejede bez platného jízdního dokladu dobrovolně a jeho zákonní zástupci mu na uhrazení jízdního dokladu neposkytli finanční prostředky. Bylo by tak pro dítě

---

⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Čl. 2 bod 3 zákona č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, znění účinné od 1.7.2021.

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 1775/14-2.

nespravedlivé, kdyby bylo do budoucna zatíženo dluhem v podobě penále, který by vlivem příslušenství nabyl neúnosných výšin.

Dle mého názoru je i dítě mladší patnácti let s ohledem na svoji rozumovanou a volní vyspělost schopno uzavřít ujednání, jehož předmětem je závazek zaplatit smluvní pokutu v případě porušení smluvních povinností, nicméně s ohledem na skutečnost, že většina nezletilých dětí si je schopna sama opatřit finanční prostředky formou závislé práce dle § 35 NOZ⁸⁸ jakmile dovrší patnáctý roku věku, mám za to, že hranice pro sjednání smluvní pokuty je s ohledem na ustanovení § 899a NOZ zvolena vhodně.

Smluvní pokutu si dále mohou sjednat pouze smluvní strany v postavení věřitele a dlužníka utvrzovaného dluhu. V praxi toto pravidlo dopadá především na zprostředkovatelské smlouvy⁸⁹, kde stranu zprostředkovatele představuje realitní kancelář při zprostředkování prodeje nemovitosti. Velmi častá je totiž situace, kdy potencionální kupující prodávané nemovitosti uzavře s prodávajícím smlouvu o smlouvě budoucí, následně tento potencionální kupující realizační smlouvu neuzavře a realitní kancelář, tzn. zprostředkovatel požaduje po potencionálním kupujícím následně smluvní pokutu. Porušení smluvní povinnosti sjednané mezi věřitelem a dlužníkem ovšem nemůže založit právo třetí osoby, tedy zprostředkovatele, na uhrazení smluvní pokuty.⁹⁰

Výše uvedené závěry shrnul zejména rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 7. 2010, dle kterého „*smluvní pokutu mohou sjednat pouze osoby v postavení věřitel – dlužník hlavního (smluvní pokutou zajišťovaného) závazku.*“⁹¹

Dle JUDr. Ing. Horáka, Ph.D., lze ovšem formou vícestranného ujednání sjednat povinnost třetí osoby uhradit určitou sankci věřiteli v případě, že dlužník z hlavního závazku poruší svou smluvní povinnost. Takovéto ujednání však nebude

---

⁸⁸ Dle § 35 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Nezletilý, který dovršil patnáct let, se může zavázat k výkonu závislé práce podle jiného právního předpisu. ...*“.

⁸⁹ Dle § 2445 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Smlouvou o zprostředkování se zprostředkovatel zavazuje, že zájemci zprostředkuje uzavření určité smlouvy s třetí osobou, a zájemce se zavazuje zaplatit zprostředkovateli provizi.*“.

⁹⁰ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054)*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1283.

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 7. 2010, sp. zn. 33 Cdo 498/2009.

ujednání o smluvní pokutě, ale bude se zřejmě jednat o nepojmenované utvrzení závazku.⁹²

4.2. Forma ujednání o smluvní pokutě

Nový občanský zákoník v rámci sjednání smluvní pokuty dostává do popředí zejména zásadu bezformálnosti právních úkonů.⁹³ Tato zásada je vyjádřena v ustanovení § 559 NOZ, dle kterého „Každý má právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem.“⁹⁴ Zásada bezformálnosti vyplývá z principu autonomie vůle, který ovládá prakticky celé soukromé právo. Smluvní strany mají možnost zvolit si nejen obsah právního jednání, ale také jeho formu, za předpokladu, že není u daného právního jednání zákonem stanovena.⁹⁵

Současná právní úprava občanského práva opouští obligatorní písemnou formu zejména u závazkového práva, kdy právě ujednání o smluvní pokutě je tohoto typickým příkladem. V ustanovení § 2048 NOZ není stanovena povinnost smluvních stran sjednat si smluvní pokutu v písemné formě. Smluvní pokuta tak může být sjednána písemně, ústně, ale také konkludentně⁹⁶.

U ujednání o smluvní pokutě je tedy zakotvena forma smluvní. Jelikož ujednání o smluvní pokutě je zpravidla ujednání vedlejší, tedy stojí vedle hlavního závazku, bude se požadavek formy tohoto ujednání řídit dohodou smluvních stran ohledně formy ujednání o hlavním závazku. Pokud tedy bude např. smlouva o dílo uzavřena v písemné podobě, lze dovodit s ohledem na akcesorickou povahu smluvní pokuty, že také ujednání o smluvní pokutě by mělo být uzavřeno v písemné formě. Smluvní strany si ovšem mohou sjednat, že smluvní pokuta bude z požadavku písemné formy vyloučena.⁹⁷

---

⁹² HORÁK, P. *Smluvní pokuta v nové úpravě soukromého práva. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2015, 19/2015, s. 649.

⁹³ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2012, s. 25.

⁹⁴ § 559 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

⁹⁵ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 2007 - 2017.

⁹⁶ Konkludentní právní jednání je právní jednání učiněno jinak než výslovně, např. pokývnutím hlavy.

⁹⁷ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s. 72.

Dle mého názoru lze ovšem i nadále doporučit zvolit u ujednání o smluvní pokutě formu písemnou, jelikož tato se jeví jako nejpraktičtější z hlediska dokazování v případném soudním sporu o nároku na uhrazení smluvní pokuty. Požadavek písemné formy ujednání o smluvní pokutě by měl být zachován také z důvodu jejího možného dopadu do majetkové sféry dlužníka a dlužník by byl tímto více chráněn před neuváženým právním jednáním směřujícím ke vzniku závazku uhradit smluvní pokutu.⁹⁸

4.3. Obsahové náležitosti ujednání o smluvní pokutě

Aby bylo ujednání o smluvní pokutě sjednáno platně a účinně, tedy aby působilo požadované a předpokládané účinky v případě porušení smluvní povinnosti, musí toto ujednání obsahovat dvě základní obsahové náležitosti. Konkrétně se jedná o vymezení utvrzované povinnosti a určení výše nebo způsobu určení výše smluvní pokuty.

4.3.1. Utvrzovaná povinnost

První z obligatorních obsahových náležitostí platného ujednání o smluvní pokutě je vymezení povinnosti, jejíž splnění je smluvní pokutou utvrzováno.

Dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 8. 2012 „*Podmínkou platnosti ujednání o smluvní pokutě je existence hlavního závazku, který má smluvní pokuta zajišťovat. Má-li být závazek k zaplacení smluvní pokuty sjednán platně, musí z ujednání o smluvní pokutě jednoznačně vyplývat, splnění jaké konkrétní povinnosti je tímto institutem zajištěno, to znamená, při porušení které konkrétní povinnosti vzniká nárok na zaplacení smluvní pokuty, a tato zajištěná povinnost musí platně vzniknout, aby mohla být smluvní pokutou zajištěna. Nevznikla-li totiž povinnost plnit, nemůže být ani porušena a nemůže tudíž vzniknout ani nárok na zaplacení smluvní pokuty.*”⁹⁹ Prvotní podmínkou platného sjednání smluvní pokuty, kterou je třeba splnit, je tedy platné ujednání o utvrzované povinnosti. Ujednání utvrzované povinnosti musí mít veškeré obligatorní náležitosti jako je možný a dovolený předmět, osoba způsobilá k

---

⁹⁸ HORÁK, P. *Přehled judikatury ve věcech smluvní pokuty (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, s. 38.

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 8. 2012, sp. zn. 33 Cdo 694/2011.

takovému jednání a v případě obligatorní formy právního jednání je nutno také dodržet požadovanou formu. V neposlední řadě je nutné právní jednání zakládající utvrzenou povinnost učinit svobodně a vážně.

Z dikce ustanovení § 2048 odst. 1 NOZ vyplývá, že smluvní pokutou lze utvrdit povinnost. Může se jednat prakticky o jakoukoli povinnost, tedy utvrdit lze jakoukoli právní, tedy zákonnou i smluvní povinnost k peněžitému i nepeněžitému plnění.¹⁰⁰ Utvrdit lze například také povinnost mlčenlivosti ohledně důvěrných informací o předmětu díla, což potvrdil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 27. 8. 2014.¹⁰¹ Ačkoli dikce zákona uvádí, že utvrdit lze smluvenou povinnost, utvrzovaná povinnost může vyplývat také ze zákona nebo jiného právního předpisu. V tomto případě bude ovšem nutné zahrnout tuto povinnost také do smlouvy.¹⁰²

Zřejmě nejdůležitějším a v praxi nejvíce problematickým požadavkem u vymezení utvrzované povinnosti bude vymezení dostatečně určité a srozumitelné. V případě neurčitého nebo nesrozumitelného vymezení utvrzované povinnosti by se ujednání o smluvní pokutě posuzovalo jako zdánlivé právní jednání pro neurčitost nebo nesrozumitelnost dle § 553 odst. 1 NOZ¹⁰³

Ideální vymezení utvrzované povinnosti by mělo být co možná nejkonkrétnější, například porušení povinnosti zaplacení určité částky nebo nedodání objednaného zboží v určitém termínu.¹⁰⁴ Utvrzovaná povinnost může být vymezena také jako zdržení se určitého chování, např. nekonkurovat obchodní společnosti vlastní podnikatelskou činností.¹⁰⁵ Lze tedy shrnout, že požadavek určitosti je zachován, pokud je utvrzovaná povinnost v ujednání o smluvní pokutě výslovně uvedena. Dostatečně určitě je utvrzovaná povinnost vymezena i v

---

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 96/2001.

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 23 Cdo 538/2014.

¹⁰² TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s. 80.

¹⁰³ Dle § 553 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*O právní jednání nejde, nelze-li pro neurčitost nebo nesrozumitelnost zjistit jeho obsah ani výkladem.*“.

¹⁰⁴ ČERNÝ, M. *Nejčastější nástrahy při sjednávání smluvní pokuty* [online]. epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírká zákonů, judikatura, právo. Copyright © EPRAVO.CZ [cit. 23.01.2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nejcastejsi-nastrahy-pri-sjednavani-smluvni-pokuty-113155.html>

¹⁰⁵ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 587.

případě, je ujednání o smluvní pokutě pouze odkazuje na článek smlouvy, ve kterém je povinnost ujednána. Dále je možné také sjednání smluvní pokuty pro tzv. kvalifikované porušení povinnosti, např. „prodlení o více jak 10 dnů“.¹⁰⁶

Naopak neurčité vymezení utvrzované povinnosti bude například takové, které vznik práva na smluvní pokutu váže na porušení povinnosti předat veškerou dostupnou dokumentaci a tato dokumentace nebude dále nijak specifikovaná.¹⁰⁷

Poměrně časté je ve smlouvě utvrzení více než jedné povinnosti nebo rovnou všech smluvených povinností. V tomto případě se vymezení utvrzených povinností může v řadě smluv objevit ve formulaci „porušení všech povinností, porušení smlouvy, porušení jakéhokoliv závazku atd.“. V tomto ohledu existuje k takovému vymezení utvrzovaných povinností rozsáhlá judikatura Nejvyššího soudu ČR. V minulých letech byla tendence posuzovat výše uvedená vymezení utvrzovaných povinností spíše jako ujednání neurčitá. Například formulace utvrzované povinnosti jako „porušení smluvního vztahu“ byla rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2009 posouzena jako neplatné ujednání, jelikož „nelze vyvodit, které konkrétní povinnosti ze smluvního vztahu, popř. jejich určitý souhrn měly být zajištěny smluvní pokutou, což je podmínkou pro to, aby při jejich porušení mohla být uplatněna tato sankce“.¹⁰⁸ Stejný názor projevil Nejvyšší soud také v rozsudku ze dne 29. 4. 1998.¹⁰⁹

Rozsudkem ze dne 22. 6. 2012 ovšem Nejvyšší soud stanovil, že pro určení vymezení utvrzovaných povinností je potřeba, aby tyto utvrzované povinnosti tvořily ucelený a identifikovatelný soubor. V dané věci se jednalo o ujednání práva na smluvní pokutu v případě, že bude „jakkoliv porušen závazek smluvní strany vyplývající jí ze smlouvy“. Takto vyjádřený smluvní projev vůle dle Nejvyššího soudu ČR „nezanechává žádné nejasnosti o tom, splnění, kterých povinností bude smluvní pokuta zajišťovat.“¹¹⁰

---

¹⁰⁶ KRÁL, T. *Smluvní pokuta pro případ porušení jakéhokoliv smluvené povinnosti. Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2018, 9/2018, s. 247.

¹⁰⁷ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 588.

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu, ČR ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 28 Cdo 1526/2009.

¹⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 1998, sp. zn. 2 Odon 90/97.

¹¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2012, sp. zn. 32 Cdo 493/2011.

V posledních letech se tak spíše ustálil názor, že pokud vymezení utvrzovaných povinností tvoří výše uvedený ucelený identifikovatelný soubor, jedná se o ujednání určité a platné.

Vzhledem ke skutečnosti, že na právní jednání je v první řadě nutno pohlížet spíše jako na platné, lze neurčité vymezení utvrzované povinnosti odstranit také výkladem, kdy dle § 555 NOZ se právní jednání posuzuje dle svého obsahu. Dále se přihlíží dle § 556 NOZ také k úmyslu jednajících a k praxi zavedené mezi stranami.¹¹¹

4.3.1.1. Utvrzení výkonu práva odstoupení od smlouvy

Ačkoli ustanovení § 2048 odst. 1 NOZ uvádí utvrzení pouze smluvní povinnosti, smluvní pokutou lze utvrdit také právo, a to konkrétně výkon práva odstoupení od smlouvy. Tato otázka byla v minulosti soudní judikaturou poměrně často řešena, kdy soudy opakovaně docházely k závěru, že smluvní pokutou lze utvrdit pouze povinnost a nikoli právo a v tomto případě bylo ujednání o smluvní pokutě pro případ odstoupení od smlouvy posuzováno jako neplatné. Konkrétně například Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozsudku ze dne 5. 11. 2009, uvádí, že *„Smluvní pokuta může být sjednána jen pro případ porušení smluvní povinnosti. Ujednání smluvní pokuty pro pouhé odstoupení od smlouvy je neplatné i v případě, že odstoupení od smlouvy bylo umluveno pro porušení smlouvy.“*¹¹² Shodně se k utvrzení výkonu práva odstoupení od smlouvy vyjádřil také Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 10. 1. 2011, dle kterého *„Vznik smluvní pokuty ale nelze vázat na zánik závazku - na výkon práva odstoupit od smlouvy.“*¹¹³ Ke stejnému závěru dospěl ve svém nálezu ze dne 11.10.1999 také Ústavní soud, který uvedl, že *„Odstoupení od smlouvy, ať již ze zákona nebo na základě ujednání účastníků, nemůže být porušením smluvní povinnosti. Proto strana, která učiněným jednostranným úkonem platně od smlouvy odstoupila, neporušila žádnou smluvní povinnost, nýbrž pouze vykonala právo, které jí podle smlouvy náleželo.“*¹¹⁴

---

¹¹¹ § 555 - 556 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

¹¹² Rozsudek Krajského soud v Hradci Králové ze dne 5. 11. 2009, sp. zn. 22 Co 341/2009.

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2575/2010.

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 10. 1999, sp. zn. IV. ÚS 276/99.

Výše popsaná soudní judikatura, byla ovšem překlenuta rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2019, který přímo uvedl, že „*Ujednání stran, které vzniká práva na smluvní pokutu váže kromě porušení povinnosti na další právní skutečnost, kterou je odstoupení od smlouvy věřitelem pro porušení povinnosti dlužníkem, není zakázáno. Jde o ujednání o smluvní pokutě ve smyslu § 2048 o. z.*“¹¹⁵ Nejvyšší soud v tomto svém rozhodnutí uvedl, že účelem sjednání smluvní pokuty pro případ odstoupení od smlouvy je možnost sankce smluvní strany, která svým jednáním významným způsobem porušila smlouvu, čímž by byl odůvodněn výkon práva druhé smluvní strany v podobě odstoupení od smlouvy. Smluvní pokuta by v tomto případě plnila svou základní uhrazovací funkci, jelikož by nahrazovala předpokládanou škodu, kterou smluvní strana porušující smlouvou podstatným způsobem způsobila.

Shodně se k problematice utvrzení výkonu práva odstoupení od smlouvy smluvní pokutou vyjadřuje také JUDr. Jan Lasák, LL.M., který dodává, že výše popsané ujednání o smluvní pokutě by bylo posuzováno jako odstupné.¹¹⁶

4.3.2. Určení výše smluvní pokuty

Další obligatorní náležitostí ujednání o smluvní pokutě dle § 2048 odst. 1 NOZ je určení výše smluvní pokuty nebo způsob určení výše smluvní pokuty.

V případě smluvní pokuty neexistují žádné podpůrné sazby, která by byly stanoveny právními předpisy, jako je tomu například u úroků z prodlení¹¹⁷ nebo nelze platně stanovit smluvní pokutu ve výši obvyklé jako je tomu v případě úplaty za plnění dle ustanovení § 1792 NOZ.¹¹⁸¹¹⁹ Je tedy zřejmé, že pokud bude

---

¹¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. 23 Cdo 1192/2019.

¹¹⁶ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054)*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1285.

¹¹⁷ Nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích, v platném znění.

¹¹⁸ Dle § 1792 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Plyne-li ze smlouvy povinnost stran poskytnout a přijmout plnění za úplatu, aniž je ujednána její výše, či způsob, jakým bude tato výše určena, platí, že úplata byla ujednána ve výši obvyklé v době a v místě uzavření smlouvy. Nepodaří-li se takto výši úplaty určit, určí ji soud s přihlédnutím k obsahu smlouvy, povaze plnění a zvyklostem.*“

¹¹⁹ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 403.

tato náležitost při sjednání smluvní pokuty chybět nebo výše smluvní pokuty nebude určena dostatečně určitě, bude se opět jednat o zdánlivé nebo neplatné právní jednání.

I v tomto případě je nejlepší volbou vymezení výše smluvní pokuty jako konkrétní částky nebo přesného nepeněžitého plnění, které budou v případě vzniku práva na smluvní pokutu požadovány.¹²⁰

Velmi častým způsobem určení výpočtu smluvní pokuty je její procentuální určení v případě prodlení s placením peněžitého závazku. Je věcí dohody účastníků závazkového vztahu určení, zda bude smluvní pokuta požadována jednorázově jako jednorázová částka nebo se bude jednat o opakující se částku za každý den, měsíc či rok prodlení. Je však nutné toto časové období, za které bude smluvní pokuta požadována, přesně ve smlouvě vymežit.¹²¹

Z procentuálního stanovení výše smluvní pokuty musí být ovšem zřetelné, z jaké ceny bude výše smluvní pokuty stanovena. V případě chybějícího určení z jaké ceny je sazba smluvní pokuty počítána, respektive chybějícího základu pro takový výpočet, bude takové ujednání posuzováno jako neurčité a nebude působit zamýšlené právní účinky.¹²²

Zcela opačný názor ovšem projevil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 28. 11. 2007, kde bylo posuzováno ujednání znějící „*v případě pozdní úhrady faktury zaplatí kupující smluvní pokutu z prodlení ve výši 0,1% za každý den prodlení*“. Ani zde není určen způsob výpočtu smluvní pokuty, nicméně Nejvyšší soud dospěl k závěru, že takovou nejasnost lze odstranit výkladem, kdy je zřejmé, že základem pro výpočet smluvní pokuty je částka k uhrazení stanovená ve faktuře.¹²³

Dle mého názoru tak lze postupovat ve většině případů, kdy pomocí výkladových ustanovení NOZ lze dospět k úmyslu smluvních stran.

Smluvní pokuta nemusí být určena jen jako povinnost uhradit určitou částku. Může se jednat například také o propadnutí již uhrazené částky, konkrétně

---

¹²⁰ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 588.

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 1999, sp. zn. 29 Cdo 969/99.

¹²² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 33 Cdo 3008/2009.

¹²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. 32 Odo 1085/2006.

zálohy v případě porušení povinnosti uzavřít kupní smlouvu. Smluvní pokuta tak může být sjednána i jako povinnost strpět určitou skutečnost.¹²⁴

O přiměřenosti výše smluvní pokuty bude podrobně pojednáno v následující kapitole.

---

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 33 Odo 469/2006.

5. Moderační právo soudu

Ačkoli není stanoven horní limit pro výši smluvní pokuty, soud dle ustanovení § 2051 NOZ může smluvní pokutu v případě její nepřiměřené výše snížit. Tato kapitola se tedy bude zabývat (ne)priměřeností smluvní pokuty a jejím případným snížením ze strany soudu.

Oproti předchozí právní úpravě (viz kapitola 3.) dává NOZ možnost moderovat smluvní pokutu ve všech občanskoprávních vztazích a nikoli jen ve vztazích obchodněprávních. Moderační právo soudu v současné podobě bylo do velké míry převzato z minulé právní úpravy obsažené v § 301 obchodního zákoníku.

Ustanovení § 2051 NOZ je kogentní, tzn. moderační právo soudu nelze dohodou stran vyloučit a smluvní strany si nemohou toto oprávnění soudu jakkoli rozšiřovat nebo jej ve smlouvě jinak korigovat.¹²⁵ Účelem zakotvení moderačního práva soudu je postih případů, kde smluvní pokuta vede k příliš tvrdým důsledkům v případě porušení povinnosti. Ustanovením § 2051, respektive moderačním právem soudu, je chráněn především dlužník jako slabší strana před nespravedlivým a nepřiměřeným postihem za porušení smluvní povinnosti, kdy na druhé straně může být také zamezeno nepřiměřenému a nesmyslnému obohacení věřitele.¹²⁶

Soud uplatněním svého moderačního práva utváří obsah smlouvy,¹²⁷ a snížit smluvní pokutu tak může pouze na návrh dlužníka. Tímto je prolomena zásada smluvní autonomie, která je v soukromém právu dominantní.¹²⁸ Jinými slovy soud nemá povinnost, a ostatně ani oprávnění, posuzovat z úřední povinnosti, zda existují důvody pro moderaci smluvní pokuty. Pokud tedy smluvní strana, nejčastěji dlužník, uplatní návrh na snížení smluvní pokuty, bude soud zkoumat její přiměřenost a dále posuzovat, v jakém rozsahu smluvní pokutu sníží.

---

¹²⁵ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054)*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1290.

¹²⁶ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 408.

¹²⁷ KOLMAČKA, V. *O moderaci započtené smluvní pokuty jako protipohledávky*. *Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019. 3/2019, s. 57.

¹²⁸ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 595.

V neposlední řadě je nutné zdůraznit, že soud může moderovat pouze výslednou částku představující smluvní pokutu a nikoli způsob určení její výše, tedy například procentuální sazbu.¹²⁹

5.1. Nepřiměřenost smluvní pokuty

Jakmile dlužník podá návrh k soudu na moderaci smluvní pokuty, je následně pouze na volném uvážení soudu, zda posoudí smluvní pokutu jako nepřiměřenou či nikoli.¹³⁰

Nutno podotknout, že nepřiměřená výše smluvní pokuty nezakládá neplatnost ujednání o smluvní pokutě pro rozpor s dobrými mravy¹³¹ dle § 580 odst. 1 NOZ¹³², ale je pouze důvodem k využití moderačního práva soudu. Samozřejmě nelze vyloučit neplatnost ujednání o smluvní pokutě pro jiné důvody než je pouze její nepřiměřenost. Těmito důvody jsou zejména okolnosti, za kterých byla smluvní pokuta sjednána, pro které může ujednání o smluvní pokutě představovat ujednání, které se zjevně přičí dobrým mravům dle § 588 NOZ¹³³.¹³⁴

Ujednání o smluvní pokutě může představovat také lichvu dle § 1796 NOZ¹³⁵. Soud zde pak není zbaven povinnosti zkoumat platnost ujednání o smluvní pokutě ani v případě, že si smluvní strany výslovně ujednají, že sjednanou smluvní pokutu nepovažují za lichvu.¹³⁶

---

¹²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1734/2012.

¹³⁰ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 595.

¹³¹ Dle Usnesení Nejvyššího soudu, ze dne 2. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 664/2003 „*Za dobré mravy je třeba pokládat souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihující podstatné historické tendence jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.*“.

¹³² Dle § 580 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.*“.

¹³³ Dle § 588 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.*“.

¹³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 33 Cdo 5377/2017.

¹³⁵ Dle § 1796 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Neplatná je smlouva, při jejímž uzavírání někdo zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.*“.

¹³⁶ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, ze dne 24. 8. 2004, sp. zn. 10 Co 646/2004.

Při zkoumání nepřiměřenosti smluvní pokuty musí soud přihlížet k specifikům daného případu, zejména k funkcím smluvní pokuty, důvodům a okolnostem, které ke sjednání smluvní pokuty vedly.

Dalším významným kritériem pro posouzení přiměřenosti smluvní pokuty může být způsob jejího zakotvení ve smlouvě. Pokud budou ustanovení o smluvní pokutě ve smlouvě zakomponována chaoticky, nepřehledně nebo nejasně, je zřejmě větší pravděpodobnost, že soud rozhodne o nepřiměřenosti smluvní pokuty. Na druhé straně pokud bude ve smlouvě uvedeno, že smluvní strany jsou s výší smluvní pokuty srozuměny a jsou si vědomy případných následků nesplnění svých povinností, nebude zřejmě moderační právo soudu uplatněno. Nicméně je třeba mít stále na paměti, že každý jednotlivý případ je posuzován individuálně a ani přítomnost těchto ustanovení ve smlouvě nezaručuje vyloučení moderace smluvní pokuty.¹³⁷

Soud může při posuzování přiměřenosti zohlednit také uplatnění dalších postihů vůči dlužníkovi, např. úroků z prodlení¹³⁸.

Naopak okolnosti, které nastaly až po sjednání smluvní pokuty, pro určení její přiměřenosti relevantní nejsou,¹³⁹ stejně tak soud nepřihlíží k sociálním, majetkovým nebo osobním poměrům smluvní strany, která se zavázala k hrazení smluvní pokuty.¹⁴⁰

Vzhledem ke skutečnosti, že výše smluvní pokuty může být sjednána jako pevná částka nebo jako sazba za určité období, je nutné posuzovat přiměřenost smluvní pokuty právě v závislosti na způsobu určení její výše. V případě smluvní pokuty jako pevné částky se zohledňuje zejména poměr mezi hodnotou zajištěné povinnosti a výší smluvní pokuty. Z poměru zajišťované povinnosti a celkové výše smluvní pokuty však nelze vycházet při určení přiměřenosti smluvní pokuty vymezené procentuální sazbou. V případě dlouhodobého prodlení dlužníka může totiž celková výše smluvní pokuty působit značně přemrštěně v poměru k

---

¹³⁷ NOVÁČEK, R. *Přiměřenost smluvní pokuty a moderační právo soudu. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2002, 3/2002, s. 116.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1291 - 1292.

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1646/2007.

zajišťované povinnosti. Nutné je tedy posuzovat přiměřenost denní, případně týdenní, měsíční atd., sazby.¹⁴¹

Jak již bylo řečeno výše, současná právní úprava neudává žádnou horní hranici pro výši smluvní pokuty. Žádné pevně stanovené mantinely nestanovila ani judikatura.

Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2007, „*Zatímco smluvní pokuta sjednaná ve výši zhruba 0,5 % denně z dlužné částky je posuzována jako platné ujednání, které je v souladu s dobrými mravy, ujednání o smluvní pokutě ve výši 1 % denně je považováno za neplatný právní úkon, který se přičí dobrým mravům.*“¹⁴² Jak již bylo uvedeno výše, dle současné právní úpravy je nepřiměřenost smluvní pokuty důvodem pro uplatnění moderačního práva soudu, nicméně citovaný rozsudek Nejvyššího soudu předkládá závěry, které jsou dodnes hojně aplikovány.

Hranice sazby smluvní pokuty ve výši 0,5 % denně není hranicí, která by měla normativní zakotvení, tudíž k posuzování přiměřenosti smluvní pokuty nelze v tomto směru přistupovat mechanicky vzhledem k individualitě jednotlivých případů. V minulosti i smluvní pokuta ve výši 1 % denně byla soudem hodnocena jako přiměřená¹⁴³ a naopak smluvní pokuta ve výši 0,5 % denně z dlužné částky jako nepřiměřená¹⁴⁴. Soud by měl tedy zohlednit také ostatní kritéria přiměřenosti a neměl by se omezit pouze na hodnocení samotné výše smluvní pokuty jako izolované jednotky.

Posuzování přiměřenosti smluvní pokuty klade nároky na soud, co se týče následného odůvodnění soudního rozhodnutí. Při uplatnění moderačního práva nemůže soud v odůvodnění svého rozhodnutí pouze konstatovat, že „*výše smluvní pokuty odpovídá hodnotě a významu zajišťované povinnosti*“¹⁴⁵. Soud by měl vymezit veškeré skutečnosti, které ho vedly k závěru o nepřiměřenosti smluvní pokuty.

---

¹⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. 32 Odo 1299/2006.

¹⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 33 Odo 438/2005.

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 11. 2009, sp. zn. 21 Cdo 4956/2007.

¹⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1734/2012.

¹⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 32 Cdo 4469/2010.

5.2. Rozsah snížení smluvní pokuty

Pokud dospěje soud k závěru, že sjednaná smluvní pokuta je nepřiměřená, přistoupí k jejímu snížení. Vzhledem ke kogentnosti § 2051 NOZ soud v této fázi rozhodování přihlíží pouze k hodnotě a významu zajišťované povinnosti. Je třeba mít na paměti, že k tomuto zákonnému kritériu přihlíží soud ve všech případech, tedy v případě, že smluvní pokuta slouží k zajištění peněžité, ale i nepeněžité povinnosti.¹⁴⁶

K jiným kritériím soud přihlížet nemůže.¹⁴⁷ Například při rozhodování o rozsahu snížení smluvní pokuty nemůže být zohledňováno kritérium tzv. „vyváženosti smlouvy“ co se týče vzájemných práv a povinností smluvních stran.¹⁴⁸ Stejně tak soud opět vůbec nepřihlíží k osobním, majetkovým nebo sociálním poměrům dlužníka.¹⁴⁹

Zároveň k hodnotě a významu zajišťované povinnosti soud přihlíží až ve fázi rozhodování v rozsahu snížení smluvní pokuty a nikoli již v předchozí fázi svého rozhodování, tedy při posuzování přiměřenosti smluvní pokuty.¹⁵⁰

Jak již bylo uvedeno výše, zákonná hranice pro posuzování přiměřenosti smluvní pokuty neexistuje. Opačným případem je hranice maximálního snížení smluvní pokuty, která již zakotvena je, a to přímo v ustanovení § 2051 NOZ. Soud může výši smluvní pokuty snížit maximálně na částku, která odpovídá škodě, která oprávněnému ze smluvní pokuty vznikla do doby rozhodnutí o moderaci. Dlužník tedy bude mít, v případě takového snížení smluvní pokuty, povinnost uhradit věřiteli vzniklou skutečnou škodu a ušlý zisk.¹⁵¹

V případě, že věřiteli vznikne škoda po soudním rozhodnutí o moderaci smluvní pokuty, respektive vzniklo-li právo věřitele na náhradu následné škody, v souvislosti s porušením utvrzených smluvních povinností, má věřitel právo i na náhradu této dodatečné škody, ovšem pouze do výše sjednané smluvní pokuty.

---

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2017, sp. zn. 32 Cdo 2556/2017.

¹⁴⁷ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1293.

¹⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2006, sp. zn. 29 Odo 1105/2003.

¹⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1646/2007.

¹⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 1. 2005, sp. zn. 32 Odo 400/2004.

¹⁵¹ § 2952 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

Výjimka z uvedeného pravidla by byla zřejmě možná, pokud by existovaly podmínky pro moderaci náhrady škody dle § 2953 NOZ¹⁵². Soud by na základě následně uplatněného nároku na náhradu škody ve výši sjednané smluvní pokuty mohl snížit výši náhrady škody vzhledem k podmínkám dle tohoto ustanovení.¹⁵³

V neposlední řadě je nutné upozornit opět na povinnost soudu výslednou sníženou výši smluvní pokuty náležitě odůvodnit. Pokud by soud v odůvodnění svého rozhodnutí neuvedl na základě jakých kritérií a úvah snížil smluvní pokutu na danou částku, jednalo by se o nepřezkoumatelné rozhodnutí.¹⁵⁴

5.3. Účinky moderačního rozhodnutí soudu

Rozhodnutím soudu o snížení smluvní pokuty zaniká v určitém rozsahu povinnost dlužníka hradit smluvní pokutu. Moderační rozhodnutí soudu je tedy rozhodnutím konstitutivním, jelikož ruší určité povinnosti.¹⁵⁵

Judikatorně ustálený byl donedávna názor, že k moderaci smluvní pokuty dochází ex nunc, tedy od okamžiku rozhodnutí soudu. Moderační právo soudu v tomto ohledu nemohlo být uplatněno na smluvní pokutu, která jakožto pohledávka věřitele zanikla započtením vůči pohledávce druhé smluvní strany.¹⁵⁶

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu se však v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018 od výše uvedeného názoru odchýlil, když stanovil, že „k moderaci smluvní pokuty nedochází s účinky ex nunc, nýbrž ex tunc, k okamžiku ujednání o smluvní pokutě. Je-li smluvní pokuta nepřiměřená, nemůže jednostranným zápočtem dojít v rozsahu její nepřiměřené

---

¹⁵² Dle § 2953 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „Z důvodů zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom zřetel zejména na to, jak ke škodě došlo, k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Náhradu nelze snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně.“

¹⁵³ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 420.

¹⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1646/2007.

¹⁵⁵ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1292.

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2400/2012.

*výše k zániku pohledávky ze smluvní pokuty, ani k zániku pohledávky, proti níž je započítáváno.*¹⁵⁷

Účelem tohoto rozhodnutí je budoucí ochrana dlužníka jako slabší strany, kdy v případě jednostranného započtení pohledávky ze strany věřitele, by dlužník neměl možnost podat návrh soudu na moderaci soudní pokuty pro neexistenci smluvní pokuty jako pohledávky. Dlužník by tak byl de facto donucen hradit nepřiměřenou smluvní pokutu. Vzhledem k tomu, že účelem moderačního práva soudu je ochrana dlužníka, tak je pouze na dlužníkovi, zda uplatní svůj návrh na snížení smluvní pokuty u soudu či nikoli a není na věřiteli, aby dlužníka o tuto možnost jednostranným započtením pohledávky ochudil.¹⁵⁸

Pokud věřitel jednostranně započte svou pohledávku ve formě smluvní pokuty na pohledávku dlužníka a výše smluvní pokuty bude následně zpětně snížena soudem, bude se jednat o zpětnou neúčinnost takového započtení a hlavní pohledávka, na kterou byla původní smluvní pokuta započtena, bude i nadále existovat, jelikož nezanikla v důsledku započtení.¹⁵⁹

---

¹⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 31 Cdo 927/2016.

¹⁵⁸ KOLMAČKA, V. *O moderaci započtené smluvní pokuty jako protipohledávky. Obchodněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019. 3/2019, s. 57.

¹⁵⁹ Tamtéž.

6. Akcesorita smluvní pokuty

Akcesorický závazek je takový, který jakožto závazek vedlejší sleduje osud primárního závazku. Z akcesorické povahy vedlejšího závazku vyplývá, že tento nemůže vzniknout platně, aniž by existoval hlavní závazek.¹⁶⁰ Akcesorickou povahu mají především instituty zajištění dluhu. Smluvní pokuta, představující jeden z těchto institutů, respektive způsob utvrzení dluhu, má tedy do určité míry akcesorickou povahu vedlejšího závazku. Kromě smluvní pokuty má akcesorickou povahu například také ručení nebo zástavní právo.

Jak již bylo uvedeno výše, smluvní pokuta je přímo navázána na hlavní závazek, jehož splnění utvrzuje. Důvod existence smluvní pokuty i její funkční smysl jsou závislé na utvrzovaném závazku. Pokud by tento hlavní závazek nebyl sjednán platně, smluvní pokuta nebude působit zamýšlené právní účinky.¹⁶¹

Akcesorita smluvní pokuty se projevuje i v případech, že utvrzovaná povinnost vznikne teprve v budoucnu již po zániku hlavního závazku. Konkrétně se může jednat například o povinnost vyklidit pronajaté prostory po skončení nájmu bytu, kdy tato povinnost je utvrzena právě smluvní pokutou.¹⁶² Hlavní a vedlejší závazek v podobě smluvní pokuty jsou k sobě totiž navázány ohledně svých účinků a ne co se týče jejich existence.¹⁶³

Smluvní pokuta ovšem nemá akcesorickou povahu po celou dobu své existence. Nutné je rozlišit ujednání o smluvní pokutě ve smlouvě a již existující právo na uhrazení smluvní pokuty. Jedná se o dvě odlišné fáze existence smluvní pokuty, jejichž mezníkem je porušení utvrzované povinnosti, ke které se váže vznik nároku na uhrazení smluvní pokuty.

Akcesorickou povahu má pouze první fáze existence smluvní pokuty, kde smluvní pokuta existuje pouze jako ujednání ve smlouvě, jelikož to je přímo navázáno na hlavní závazek. V této fázi se musí tedy jednat o již existující hlavní závazek.¹⁶⁴

---

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 8. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2730/2008.

¹⁶¹ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 424.

¹⁶² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. II. ÚS 1484/11.

¹⁶³ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2012, s. 82.

¹⁶⁴ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 425.

Jakmile dojde k porušení smluvní povinnosti, vzniká právo věřitele na uhrazení smluvní pokuty. Existující nárok na uhrazení smluvní pokuty je následně již samostatně vymahatelným nárokem, který nemá akcesorickou povahu a již nesleduje osud hlavního závazku.¹⁶⁵ Případný zánik hlavního závazku již na existující nárok na smluvní pokutu nemá vliv. Žádný vliv na smluvní pokutu již nemá také zánik vymahatelnosti hlavního závazku vlivem promlčení, které nastalo až po vzniku práva na uhrazení smluvní pokuty.¹⁶⁶

Již existující nárok na smluvní pokutu, tedy smluvní pokuta samotná není příslušenstvím pohledávky¹⁶⁷, které sleduje osud hlavní pohledávky.

6.1. Smluvní pokuta a odstoupení od smlouvy

V kapitole týkající se sjednání smluvní pokuty již bylo řečeno, že smluvní pokutu lze ujednat pro případ výkonu práva odstoupení od smlouvy. Tato podkapitola se však věnuje trvání nároku na smluvní pokutu i po zániku hlavního závazku vlivem odstoupení od smlouvy. Dle ustanovení § 2005 NOZ odstoupením od smlouvy zanikají práva a povinnosti stran. Závazek se tak zrušuje ex tunc, tzn. od počátku, ovšem to se netýká práva na zaplacení smluvní pokuty, úroků z prodlení, práva na náhradu škody a dalších ujednání, které mají strany zavazovat i po odstoupení od smlouvy.¹⁶⁸

Vzhledem k výše vymezeným dvěma fázím existence smluvní pokuty je zcela logické, že ani odstoupením od smlouvy nemůže být nijak dotčen již existující samostatný nárok na uhrazení smluvní pokuty.¹⁶⁹

Aby mohlo být ustanovení § 2005 odst. 2 NOZ aplikováno, musí nárok na smluvní pokutu vzniknout ještě před odstoupením od smlouvy jedné ze smluvních stran. V opačném případě by se jednalo o první fázi existence smluvní pokuty, kdy

---

¹⁶⁵ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 425.

¹⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2637/2008.

¹⁶⁷ Dle § 513 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.*“

¹⁶⁸ § 2005 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

¹⁶⁹ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1217.

smluvní pokuta existuje pouze jako akcesorické ujednání v rámci hlavního závazku, tedy odstoupením od smlouvy by zaniklo i ujednání o smluvní pokutě.

Nárok na smluvní pokutu tedy nemůže vzniknout po odstoupení od smlouvy, ovšem smluvní strany si mohou ve smlouvě sjednat opak.¹⁷⁰

6.2. Smluvní pokuta a postoupení pohledávky

Postoupení pohledávky znamená změnu závazku v subjektu, konkrétně změnu věřitele. Věřitel v postavení postupitele na základě smlouvy postupuje svou pohledávku novému věřiteli v postavení postupníka.¹⁷¹ Dle § 1880 odst. 1 NOZ pak „*Postoupením pohledávky nabývá postupník také její příslušenství a práva s pohledávkou spojená, včetně jejího zajištění.*“¹⁷²

Postoupení pohledávky se tedy bude týkat také smluvní pokuty. Otázkou je, zda společně s hlavní pohledávkou bude postupována smluvní pokuta v obou fázích své existence, čili jako ujednání o smluvní pokutě i jako již samostatný nárok. Řešení této otázky není jednoznačné.

Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2006 „*Pohledávka, která je zajištěna smluvní pokutou, přechází na postupníka včetně práva na smluvní pokutu bez ohledu na to, zda toto právo spojené s pohledávkou bylo v době postoupení pohledávky již splatné nebo dosud nesplatné, popřípadě se jednalo teprve o budoucí nárok. Není přitom rozhodné, zda právo spojené s postupovanou pohledávkou je či není samostatně uplatnitelné. Zajištění pohledávky trvá i nadále a svědčí postupníkovi.*“¹⁷³ Dle citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu by měla smluvní pokuta na nového věřitele přecházet i jako samotný nárok, který již nemá akcesorickou povahu ve vztahu k hlavnímu závazku. Shodný názor vyjadřuje Nejvyšší soud také v rozsudku ze dne 29. 4. 2013.¹⁷⁴

Poměrně kriticky se k citovanému rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2006 vyjadřuje JUDr. Daniel Patěk, Ph.D., dle kterého postoupením

---

¹⁷⁰ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 426.

¹⁷¹ § 1879 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

¹⁷² § 1880 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

¹⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2006, sp. zn. 32 Odo 475/2005.

¹⁷⁴ Rozsudek Nejvyšší soud, ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 23 Cdo 946/2011.

pohledávky přecházejí na postupníka automaticky jen práva plynoucí z ujednání o smluvní pokutě, která vznikají v případě porušení utvrzované povinnosti v okamžiku po postoupení. Existující právo na smluvní pokutu však není postoupením pohledávky nijak dotčeno a nadále náleží původnímu věřiteli. Rozhodující není totiž okamžik splatnosti smluvní pokuty, ale okamžik vzniku práva na smluvní pokutu. Pokud bude utvrzovaná povinnost porušena před postoupením pohledávky, smluvní pokuta společně s hlavní pohledávkou nepřechází a naopak. Postupitel a postupník si však mohou ujednat, že je postupován i již existující nárok na smluvní pokutu.¹⁷⁵ Stejný názor projevuje také Tomáš Tintěra, dle kterého právo na smluvní pokutu, které vzniklo před okamžikem postoupení pohledávky, zůstává nedotčeno¹⁷⁶.

Z výše uvedeného je zřejmé, že ujednání o smluvní pokutě má k hlavnímu závazku akcesorický vztah a naopak již existující nárok na uhrazení smluvní pokuty představuje samotný nárok, který nesleduje osud primárního závazku. Dle mého názoru je tomu tak i v případě postoupení pohledávky. Pokud je postoupena pohledávka, jejíž plnění je utvrzeno smluvní pokutou, avšak doposud k porušení smluvní povinnosti nedošlo, je postupováno automaticky i případné právo na smluvní pokutu. Jakmile však dojde k aktivaci smluvní pokuty, tak v souvislosti s výše uvedeným tento samostatný nárok již postupován spolu s hlavní pohledávkou novému věřiteli není a právo na uhrazení smluvní pokuty zůstává postupiteli. Vzhledem ke skutečnosti, že smluvní pokuta má mimo jiné také reparační funkci a působí jako paušalizovaná náhrada škody, bylo by dle mého názoru proti smyslu smluvní pokuty, aby byla již jako samostatný nárok postupována společně s hlavní pohledávkou a postupitel tak neměl možnost kompenzace škody, vzniklé porušením smluvní povinnosti.

---

¹⁷⁵ PATĚK, D. *Osud smluvní pokuty při cesi zajištěné pohledávky (aneb k akcesoritě smluvní pokuty)*. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2008, 8/2008, s. 310.

¹⁷⁶ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s. 173.

7. Vliv smluvní pokuty na trvání původního dluhu

Dle ustanovení § 2049 NOZ „Zaplacení smluvní pokuty nezbujuje dlužníka povinnosti splnit dluh smluvní pokutou utvrzený.“¹⁷⁷ Výklad tohoto ustanovení nepůsobí žádné problémy a jeho smysl je poměrně jasný.

Smluvní pokuta nepředstavuje alternativu splnění smluvních povinností, ale jedná se o dluh, která přistupuje k primárnímu závazku.¹⁷⁸ Jak již bylo uvedeno výše, toto ustanovení je dispozitivní a strany si mohou ujednat, že v případě uhrazení smluvní pokuty zanikne utvrzovaná povinnost. V tomto případě bude ujednána tzv. smluvní pokuta nepravá.¹⁷⁹

V případě nepravé smluvní pokuty je nutné smluvní pokutu odlišovat od odstupného, kdy o vztahu smluvní pokuty a odstupného bude pojednáno v následující kapitole.

---

¹⁷⁷ § 2049 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

¹⁷⁸ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 427.

¹⁷⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 593.

8. Vztah smluvní pokuty k dalším právním institutům

Vzhledem ke skutečnosti, že smluvní pokuta je ve smluvních vztazích hojně využívána, je zapotřebí vymezit vztah smluvní pokuty k dalším, v právním styku hojně se vyskytujícím právním institutům, o čemž bude pojednáno v této kapitole.

8.1. Smluvní pokuta a náhrada škody

Projevem výše uvedené kompenzační funkce smluvní pokuty je skutečnost, že působí jako paušalizovaná náhrada škody. Tato funkce smluvní pokuty je pro věřitele velmi výhodná, jelikož pro uplatnění smluvní pokuty před soudem není významné, zda škoda skutečně vznikla a věřitel vzniklou škodu před soudem nemusí tvrdit, vyčíslovat a prokazovat.¹⁸⁰

Smluvní pokuta jako paušalizovaná náhrada škody má svůj odraz v § 2050 NOZ dle kterého v případě sjednání smluvní pokuty, „nemá věřitel právo na náhradu škody vzniklé z porušení povinnosti, ke kterému se smluvní pokuta vztahuje.“¹⁸¹ Smluvní pokuta má tak ve vztahu k náhradě škody vylučovací funkci, jelikož automaticky vylučuje právo věřitele na náhradu škody, která vznikla porušením utvrzované povinnosti. Žádný význam nemá ani skutečnost, že skutečně vzniklá škoda přesahuje výši smluvní pokuty.¹⁸²

Skutečně vzniklá škoda však může ovlivnit výslednou výši smluvní pokuty podrobenou soudní moderaci (viz výše).

Ustanovení § 2050 NOZ je dispozitivní tzn., strany si mohou ujednat i odchýlení od automatického vyloučení náhrady škody. Smluvní strany si tak mohou sjednat i souběh nároku na uhrazení smluvní pokuty a nároku na náhradu škody. Důležité je ovšem si toto odchýlení ujednat, jelikož následně po vzniku škody se již náhrady škody dovolávat nelze.¹⁸³ V případě, že mezi smluvními stranami bude ujednání, že vedle smluvní pokuty je dlužník povinen hradit také

---

¹⁸⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 594.

¹⁸¹ § 2050 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

¹⁸² ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 594.

¹⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1369/2000.

plnou náhradu škody, nebude mít již smluvní pokuta kompenzační funkci, ale pouze zbývající funkce preventivní a sankční.¹⁸⁴

Vzhledem ke skutečnosti, že smluvní pokuta představuje víceméně odhad předpokládané škody, jeví se jako pro věřitele nejvýhodnější a zároveň pro dlužníka nejúnosnější, odchýlení od § 2050 v tom smyslu, že dlužník, který poruší utvrzovanou povinnost, bude povinen uhradit pouze náhradu škody přesahující výši smluvní pokuty. Takovéto ujednání je také možné.¹⁸⁵

Důležité je poukázat na skutečnost, že v případě, že si smluvní strany sjednají jiný než zákonný režim dle § 2050 NOZ a věřitel bude následně požadovat i náhradu škody, není již zbaven povinnosti škodu tvrdit, vyčíslit a řádně prokázat.¹⁸⁶

Ustanovením § 2050 NOZ není dotčeno právo na náhradu škody, která vznikla porušením jiné povinnosti, která je utvrzena smluvní pokutou. Dále není dotčeno ani právo třetí strany na náhradu škody, která vznikla v důsledku porušení utvrzované povinnosti právě této třetí strany. Osoba, jejímuž zájmu mělo splnění utvrzené povinnosti zjevně sloužit je oprávněna požadovat náhradu škody dle § 2913 NOZ¹⁸⁷. Vyloučení náhrady škody vlivem sjednané smluvní pokuty se totiž týká pouze smluvních stran, které si smluvní pokutu sjednaly.¹⁸⁸

Z výše uvedeného vyplývá, že smluvní pokuta má vůči náhradě škody limitující funkci, neboť vedle smluvní pokuty nelze bez dalšího požadovat náhradu škody. Tento princip se však neuplatní vždy.¹⁸⁹ V případě dlužníkovy úmyslného porušení utvrzované povinnosti, porušení utvrzované povinnosti z hrubé nedbalosti nebo v případě újmy způsobené na přirozených právech člověka nemůže být dlužník chráněn smluvní pokutou. Na tyto případy dopadá ustanovení

---

¹⁸⁴ PELIKÁN, M. *Smluvní pokuta* [online]. Bulletin advokacie, odborný právnický portál. Copyright © [cit. 15.02.2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/smluvni-pokuta>

¹⁸⁵ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 594.

¹⁸⁶ KOVAŘÍK, Z. *Smluvní pokuta. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 1999, 9/1999, s. 454.

¹⁸⁷ Dle § 2913 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění platí „*Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.*“.

¹⁸⁸ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1289.

¹⁸⁹ ŠILHÁN, J. *Limitační působení smluvní pokuty v případě úmyslného porušení povinnosti. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2010, 1/2010, s. 8.

§ 2898 NOZ¹⁹⁰, které zakládá mimo jiné nepřipustnost vyloučení náhrady škody ve výše uvedených případech, jelikož práva na náhradu škody se zde není možné vzdát. Stejný názor projevil také JUDr. Hrádek, Ph.D., LL.M., dle kterého je nutné odmítnout pojetí ujednání o smluvní pokutě jako ujednání, které omezuje limitační účinky obsažené v § 2898 NOZ.¹⁹¹

8.2. Smluvní pokuta a penále

Již výše je uvedeno, že smluvní pokutu je na rozdíl od penále nutné sjednat. Penále totiž představuje také pokutu stanovenou pro porušení smluvní povinnosti, nicméně penále a jeho výše jsou již stanoveny právním předpisem a není tak nutné je sjednávat. Vzhledem k velké podobnosti smluvní pokuty a penále, se výše uvedená ustanovení o smluvní pokutě použijí dle § 2052 NOZ také na penále.¹⁹²

Předpokladem vzniku penále je nicméně, stejně jako u smluvní pokuty, uzavření smlouvy, která zakládá práva a povinnosti smluvních stran. Podmínky vzniku práva věřitele na uhrazení penále se však stávají součástí smlouvy bez dalšího.¹⁹³

Typickým příkladem penále je přírážka na jízdném dle § 18a odst. 1 písm. c) zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě v platném znění, dle kterého je „pověřená osoba oprávněna uložit cestujícímu, který se neprokázal platným jízdním dokladem, zaplatit přírážku...“¹⁹⁴ Smlouva o přepravě mezi cestujícím a dopravním podnikem je zde uzavírána konkludentním právním jednáním, čímž je splněn předpoklad penále, tedy uzavření smlouvy. Charakteristiku přírážky na

---

¹⁹⁰ § 2898 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

¹⁹¹ BAJURA, J.; ČÁP, Z.; ČERNÁ, S.; DOLANSKÁ BANYAIOVÁ, L.; DVOŘÁK, J.; DVOŘÁK, T.; ELIÁŠ, J.; ELISCHER, D.; FIALA, J.; FIALA, V.; FRINTA, O.; HAAS, K.; HAJN, P.; HOLČAPEK, T. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)* [online]. Systém ASPI. Wolters Kluwer [cit. 20.3.2022]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11398/1/2?vtextu=2898>.

¹⁹² § 2052 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

¹⁹³ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 599.

¹⁹⁴ § 18a odst. 1 písm. c) zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě v platném znění.

jízdném jakožto penále vymezil také Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 10. 1. 2001¹⁹⁵ a nálezu ze dne 1. 11. 2001.¹⁹⁶

Ani uhrazení penále ze strany dlužníka jej nezbujuje povinnosti uhradit primární dluh a výsledné penále lze stejně jako smluvní pokutu následně moderovat soudem, kdy zde platí stejné podmínky jako u smluvní pokuty, tedy nutnost podat k tomuto návrh atd..¹⁹⁷

V praxi je poměrně časté, že v uzavíraných smlouvách se velmi často používá pojem penále, který představuje buď smluvní pokutu nebo úrok z prodlení, kdy toto již ve smlouvě není konkretizováno. Vzhledem ke skutečnosti, že penále není třeba sjednávat a vyplývá přímo ze zákona, bude se následně prostřednictvím výkladu právního jednání zkoumat, zda ujednané penále bude ve skutečnosti představovat smluvní pokutu nebo úrok z prodlení.¹⁹⁸ Není totiž možné, aby soud penále mechanicky posuzoval vždy jako smluvní pokutu, ale vždy musí být přihlíženo k úmyslu jednajících osoby.¹⁹⁹

Pojem penále užívá i zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád v platném znění (dále jen „daňový řád“). O penále ve smyslu § 2052 NOZ se však nejedná. Penále dle § 251 daňového řádu je sankcí za porušení povinností daňového subjektu, které souvisejí s nesprávně tvrzenou a odvedou daní,²⁰⁰ kdy Nejvyšší správní soud ve svém usnesení ze dne 24. 11. 2015 uvedl, že penále má povahu trestní sankce.²⁰¹

---

¹⁹⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 33/2000.

¹⁹⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 2001, sp. zn. III. ÚS 274/01.

¹⁹⁷ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 599-600.

¹⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. 23 Cdo 4349/2014.

¹⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2892/2008.

²⁰⁰ LICHNOVSKÝ, O.; ONDRÝSEK, R.; NOVÁKOVÁ, P.; KOSTOLANSKÁ, E.; ROZEHNAL, T. *Daňový řád. Komentář.* 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 986 - 996.

²⁰¹ Usnesení Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014-57.

8.3. Smluvní pokuta a úroky z prodlení

Smluvní pokuta a úroky z prodlení dle § 1970 NOZ²⁰² jsou si velmi podobné a blízké, jelikož oba instituty představují peněžitou sankci za prodlení s peněžitým plněním (porušení smluvní povinnosti). Zásadní rozdíl mezi nimi je v jejich povaze coby samostatného nároku. Již výše bylo uvedeno, že smluvní pokuta představuje po porušení utvrzované povinnosti samostatný nárok. Úrok z prodlení nicméně představuje příslušenství pohledávky dle § 513 NOZ. Kromě úroků z prodlení představují příslušenství pohledávky dále úroky a náklady spojené s jejím uplatněním.²⁰³ Příslušenství pohledávky představuje trvalé spojené věci hlavní, pohledávky, a věci vedlejší, jejího příslušenství. Úrok z prodlení tak následuje jakýkoliv osud pohledávky. Rozdíl mezi smluvní pokutou a úrokem z prodlení ve smyslu samostatného nároku a příslušenství pohledávky má svůj odraz i v promlčení jednotlivých nároků (o promlčení smluvní pokuty viz níže).

Příslušenství pohledávky slouží mimo jiné v případě peněžitých pohledávek k zachování jejich hodnoty, kdy úrok a úroky z prodlení chrání víceméně hodnotu samotné pohledávky před inflací.²⁰⁴

Výše úroků z prodlení je buď zákonná dle § 2 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kdy zákonná výše činí „*roční výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů.*“²⁰⁵ nebo si strany na základě autonomie vůle mohou sjednat odlišnou výši úroků z prodlení. Soud pak může v případě vlastního ujednání následně posuzovat přiměřenost takto sjednaných úroků z prodlení.²⁰⁶

Rozdíl mezi smluvní pokutou a úrokem z prodlení vymezil ve svém usnesení ze dne 2. 8. 2016 Nejvyšší soud, když uvedl, že „*Úroky z prodlení jsou*

---

²⁰² dle § 1970 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Po dlužníkovi, který je v prodlení se splácením peněžitého dluhu, může věřitel, který řádně splnil své smluvní a zákonné povinnosti, požadovat zaplacení úroku z prodlení, ledaže dlužník není za prodlení odpovědný...*“

²⁰³ § 513 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

²⁰⁴ SLOVÁČEK, J.; PROVAZNÍK, J. *K některým otázkám promlčení smluvní pokuty a úroku z prodlení podle staré a nové úpravy. Právní rozhledy.* Praha: C. H. Beck, 2013, 20/2013, s. 687.

²⁰⁵ § 2 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích, v platném znění.

²⁰⁶ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1580 - 1583.

*příslušenstvím pohledávky a jde o opětuující plnění, nárok na jejich zaplacení je zákonný důsledek prodlení s peněžitým plněním, kdežto smluvní pokuta je samostatný nárok, který žalobce může požadovat vedle zákonných úroků z prodlení v případě, že si účastníci řízení sjednali pro případ prodlení se zaplacením peněžitě pohledávky smluvní pokutu. Smluvní pokuta je ve vztahu k jistně sice nárokem akcesorickým, ale jde o samostatný nárok.*²⁰⁷ Jinými slovy smluvní pokutu, jako utvrzovací prostředek, je třeba si ve smlouvě přímo sjednat, kdežto úrok z prodlení vzniká ze zákona jako peněžitá sankce za prodlení dlužníka s včasným a řádným hrazením jeho dluhu.²⁰⁸

Výše citovaný rozsudek dále uvádí, že na rozdíl od náhrady škody, je možné požadovat souběžně smluvní pokutu i úrok z prodlení, toto si ovšem mohou strany smlouvy ujednáním vyloučit a to tak, že věřitel v případě porušení smluvní utvrzované povinnosti nebude požadovat úrok z prodlení. Takové ujednání tedy bude platné a projevem smluvní autonomie stran.²⁰⁹

Z ustanovení § 1970 NOZ dále vyplývá, že úrok z prodlení lze na rozdíl od smluvní pokuty požadovat pouze u peněžitému dluhu a úrok z prodlení může mít pouze peněžitou formu, jelikož citované ustanovení hovoří o „zaplacení“ úroku z prodlení.²¹⁰ Dále se může dlužník své povinnosti hradit úrok z prodlení zprostit v případě, pokud za prodlení není odpovědný. U smluvní pokuty je však maximálně možná její moderace v případě její nepeřiměřenosti a nikoli úplné zproštění povinnosti dlužníka k její úhradě.

Dalším rozdílem je vztah k náhradě škody. Úroky z prodlení existují vedle práva na náhradu škody v případě, vznikne-li škoda převyšující částku, kterou představují úroky z prodlení dle § 1971 NOZ.²¹¹ Ustanovení je však dispozitivní a smluvní strany si mohou ujednat právo na náhradu škody v plném rozsahu nebo vyloučení práva na náhradu škody převyšující úroky z prodlení.²¹²

---

²⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 8. 2016, sp. zn. 23 Cdo 809/2016.

²⁰⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1580 - 1583.

²⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1599/2010.

²¹⁰ § 1970 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

²¹¹ § 1971 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

²¹² HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1081-1083.

Posledním rozdílem, který bude uveden v této podkapitole, je úročení obou nároků. Vzhledem k povaze smluvní pokuty jako samostatné pohledávky je možné požadovat z částky představující splatnou smluvní pokutu také zákonné úroky z prodlení bez dalšího. Naopak zákonné úroky z prodlení ze smluvních úroků z prodlení (tzv. úroky z úroků) lze považovat pouze v případě, že si toto strany ve smlouvě výslovně sjednaly.²¹³

8.4. Smluvní pokuta a odstupné

Vzhledem k tomu, že výše bylo uvedeno, že smluvní pokutu lze sjednat také pro výkon práva odstoupení od smlouvy (viz kapitola 4.3.1.1.), ovšem v tomto případě bude smluvní pokuta posuzována jako odstupné, je vhodné věnovat část této práce také porovnání smluvní pokuty a odstupného.

Dle § 1992 NOZ „*Ujednají-li si strany, že jedna z nich může závazek zrušit zaplacením odstupného, ruší se závazek zaplacením odstupného obdobně jako při odstoupení od smlouvy. Právo zrušit závazek zaplacením odstupného však nemá strana, která již, byť i jen zčásti, plnění druhé strany přijala nebo druhé straně sama plnila.*“²¹⁴ Odstupné tak má podobné rysy jako nepravá smluvní pokuta, jejímž uhrazením zaniká utvrzovaná povinnost (v odlišném režimu než dle § 2049 NOZ). Důležité je však vymezit, že nepravá smluvní pokuta není speciálním případem odstupného a jedná se o dva odlišné právní instituty.²¹⁵

Zásadním rozdílem mezi nepravou smluvní pokutou a odstupným je časový okamžik, kdy na ně vzniká nárok. Oproti odstupnému musí nároku na smluvní pokutu vždy předcházet porušení utvrzované povinnosti. U odstupného není porušení smluvních povinností bezpodmínečně nutné a smluvní strana může odstupné uplatnit kdykoli.²¹⁶

Dalším rozdílem je, kdy je možné uhrazením nepravé smluvní pokuty nebo odstupného zrušit závazek. Uhrazením nepravé smluvní pokuty může dojít k zániku utvrzované povinnosti kdykoli, odstoupit od smlouvy formou uhrazení

---

²¹³ ŠAMAJ, M. *Úrok z prodlení a smluvní pokuta* [online]. Právní prostor. Informační web nejen pro právníky. Copyright © [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/urok-z-prodleni-a-smluvni-pokuta>.

²¹⁴ § 1992 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

²¹⁵ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1158 - 1158.

²¹⁶ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s 185.

odstupného lze však pouze do doby, dokud nebylo započato s plněním nebo dokud jej druhá strana alespoň částečně nepřijala. Ustanovení § 1992 NOZ je však dispozitivní, tudíž strany si mohou ujednat, že odstoupit od smlouvy formou uhrazení odstupného lze i po částečném plnění závazku.²¹⁷

Neméně podstatným rozdílem je také samotný zánik závazku. Uhrazením nepravé smluvní pokuty dochází pouze k zániku utvrzované povinnosti, avšak uhrazením odstupného zaniká závazek jako celek.²¹⁸

Dle výše uvedeného je tedy zřejmé, že ačkoli se nepravá smluvní pokuta a odstupné mohou zdát na první pohled jako velmi podobné instituty, opak je pravdou a jedná se instituty velmi odlišné.

---

²¹⁷ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s 185.

²¹⁸ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1158 - 1158.

9. Smluvní pokuta v některých specifických závazcích

9.1. Smluvní pokuta ve spotřebitelských smlouvách

Smluvní pokuta se velmi často objevuje také ve spotřebitelských smlouvách. Z tohoto důvodu mám za to, že je vhodné věnovat část této diplomové práce právě smluvní pokutě a její limitaci ve spotřebitelských smlouvách.

Spotřebitelská smlouva je taková smlouva, která je uzavírána mezi podnikatelem a spotřebitelem,²¹⁹ který je v tomto závazkovém vztahu nepochybně slabší stranou, která vyžaduje zvláštní ochranu. Ochrana spotřebitele je v občanském zákoníku zakotvena například v požadavku jasnosti a srozumitelnosti,²²⁰ dále v zákazu „*ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele*“²²¹ nebo v demonstrativním výčtu zakázaných ujednání ve spotřebitelských smlouvách.²²²

Přiměřenost smluvní pokuty je v případě soudního sporu mezi spotřebitelem a podnikatelem poměřována testem proporcionality, který je vyjádřen v § 1813 NOZ. Soud by se měl v rámci prováděného testu přiměřenosti, zabývat tím, jakou funkci v konkrétním spotřebitelském závazkovém vztahu plní, tedy zda působí především jako paušalizovaná náhrada škody či nikoli. Dále bude soud posuzovat, zda je případná zjištěná nerovnováha, kterou zakládá smluvní pokuta, významná a zda působí v neprospěch spotřebitele v kontextu celé spotřebitelské smlouvy. Jako nepřiměřené ujednání o smluvní pokutě bude zpravidla posuzováno také ujednání, které bylo podnikatelem učiněno nepoctivě v tom smyslu, že nebylo učiněno jasně a srozumitelně dle § 1811 NOZ a spotřebitel se s ním nemohl jednoduše seznámit a podnikatel tak ani nemůže rozumně předpokládat, že by spotřebitel se sjednáním smluvní pokuty souhlasil.²²³

---

²¹⁹ Dle § 419 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Spotřebitelem je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.*“

²²⁰ § 1811 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

²²¹ § 1813 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

²²² § 1814 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

²²³ HULMÁK, M.; BEZOUŠKA, P. *Obchodní podmínky, smluvní pokuty a jiná ujednání. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2018, 1/2018, s. 7.

Odklon od obecné úpravy popsané výše představuje ustanovení § 1815 NOZ, dle kterého „*K nepřiměřenému ujednání se nepřihlíží, ledaže se jej spotřebitel dovolá.*“²²⁴ Toto, na první pohled strohé ustanovení vylučuje moderaci nepřiměřené smluvní pokuty dle § 2051 NOZ a bez dalšího zakládá zdánlivost takového ujednání o smluvní pokutě ve spotřebitelské smlouvě. Soud tedy věřiteli soudní pokutu nepřizná vůbec.²²⁵ Výhodu pro dlužníka, tedy spotřebitele, představuje především odpadnutí jeho povinnosti podat ohledně nepřiměřenosti smluvní pokuty návrh na její přezkoumání, jelikož soud ve spotřebitelských právních vztazích bude smluvní pokutu zkoumat z úřední povinnosti.

V případě zdánlivosti ujednání o smluvní pokutě dle § 1815 NOZ, však již nebude smluvní pokutou limitována případná povinnost spotřebitele nahradit škodu, kterou porušením utvrzené povinnosti způsobil. Tento důsledek ustanovení § 1815 NOZ tedy může pro spotřebitele na druhou stranu představovat vznik povinnosti uhradit částku mnohonásobně vyšší než byla sjednaná smluvní pokuta, ačkoli její výše byla již nepřiměřená. Tuto situaci řeší právo spotřebitele domáhat se vůči podnikateli plnění dle nepřiměřeného ujednání dle § 1815 NOZ. Pokud se tedy spotřebitel ujednání o nepřiměřené smluvní pokutě dovolá před soudem, limitace náhrady škody zůstává zachována a spotřebitel bude povinnen uhradit „pouze“ nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu.

Nepřiměřenost týkající se smluvní pokuty ve spotřebitelské smlouvě může dále představovat zajištění splnění nepřiměřené povinnosti, jejíž splnění je pro dlužníka velmi složité nebo prakticky nemožné, čímž je založen de facto jistý nárok věřitele na smluvní pokutu. Nepřiměřená může být také přílišná četnost smluvních pokut, která způsobuje značnou nerovnováhu v právech a povinnostech spotřebitele a podnikatele.²²⁶

Výše je uvedeno, že v současné době je možné v běžném závazkovém vztahu utvrdit smluvní pokutou kromě jakékoli povinnosti také výkon práva odstoupení od smlouvy. Ve spotřebitelských smlouvách však takové ujednání není možné. Dle § 1818 NOZ „*Má-li spotřebitel právo odstoupit od smlouvy podle*

---

²²⁴ § 1815 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

²²⁵ HORÁK, P. *Smluvní pokuta v nové úpravě soukromého práva. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2015, 19/2015, s. 649.

²²⁶ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2012, s. 43.

*ustanovení tohoto dílu, nevyžaduje se, aby uvedl důvod, a s právem odstoupit od smlouvy nelze spojit postih. ...*²²⁷ Toto ustanovení zakládá zákaz jakéhokoliv negativního postihu spotřebitele, který by v případě neodstoupení od smlouvy nenesl. Toto ustanovení se tedy bude kromě smluvní pokuty vztahovat také na odstupné nebo závdavek dle § 1809 NOZ.²²⁸ V případě takového ujednání ve spotřebitelské smlouvě se bude jednat opět o nepřiměřeně ujednání, ke kterému nebude přihlíženo.²²⁹

Obecná ochrana spotřebitele není zakotvena pouze v občanském zákoníku, ale také v právu ústavním, a to konkrétně v čl. 1 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky v platném znění, dle kterého „*Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.*“²³⁰ Toto ustanovení Listiny základních práv a svobod představuje ústavní princip rovnosti v jeho materiálním pojetí, dle kterého je spotřebitel v nerovném postavení vůči podnikateli, který coby profesionál má větší zkušenosti, snazší dostupnost právních služeb a znalost práva a má možnost stanovovat jednostranně smluvní podmínky cestou formulářových smluv.²³¹

Ochrana spotřebitele v ústavní rovině se tak promítá i do místa ujednání o smluvní pokutě ve spotřebitelských smlouvách. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 11. 11. 2013 zakotvil, že ujednání o smluvní pokutě „*nemůže být součástí tzv. všeobecných obchodních podmínek, nýbrž toliko spotřebitelské smlouvy samotné (listiny, na niž spotřebitel připojuje svůj podpis).*“²³² Ústavní soud zde zakotvil, že všeobecné obchodní podmínky nemají sloužit podnikateli v tom smyslu, aby do

---

²²⁷ § 1818 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

²²⁸ Dle § 1809 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Dala-li strana závdavek a bylo-li zároveň ujednáno právo odstoupit od smlouvy, aniž se zvlášť ujednalo odstupné, považuje se závdavek za odstupné. Odstoupí-li od smlouvy strana, která závdavek dala, ztrácí právo na jeho vrácení; odstoupí-li strana, která závdavek přijala, vydá druhé dvojnásobně tolik.*“

²²⁹ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2014, s. 495 - 498.

²³⁰ Čl. 1 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky v platném znění.

²³¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11.

²³² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11.

nich za účelem svého obohacení nepřehledně a nesrozumitelně skryl ujednání, která jsou pro spotřebitele nevýhodná, jelikož v běžném životě si běžný spotřebitel všeobecné obchodní podmínky nečte, ač je tak jeho právní povinností. Zasazení ujednání o smluvní pokutě do obchodních podmínek je tak právním jednáním nepoctivým ze strany podnikatele a tomuto jednání nelze poskytnout právní ochranu. Jinými slovy, smluvní pokuta musí být vždy sjednána přímo ve spotřebitelské smlouvě.

Na výše citovaný nálezn Ústavního soudu navázal rozsudkem ze dne 28. 2. 2017 Nejvyšší soud, který také stanovil, že „*Jde-li o spotřebitelskou smlouvu, nemohou být ujednání zakládající smluvní pokutu obsažena v tzv. všeobecných obchodních podmínkách, jež jsou součástí smlouvy.*“²³³

Výše uvedené judikované závěry však nelze aplikovat mechanicky na každý případ a je nutné všeobecné obchodní podmínky zkoumat z hlediska jejich srozumitelnosti a přehlednosti.

9.1.1. Spotřebitelský úvěr a sjednání smluvní pokuty

Domnívám se, že pozornost této kapitoly by měla být věnována také smluvní pokutě ve světle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru v platném znění (dále jen „ZSÚ“), jelikož spotřebitelské úvěry jsou v praxi hojně poskytovány a spotřebitel se může často ocitnout ve velmi nevýhodném postavení způsobeném různými poplatky, které může představovat mimo jiné také smluvní pokuta.

Úvodem je třeba definovat co je to spotřebitelský úvěr, který je definován v § 2 odst. 1 ZSÚ tak, že „*Spotřebitelským úvěrem je odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli.*“²³⁴ V následujících odstavcích § 2 ZSÚ je dále definován spotřebitelský úvěr na bydlení a vázaný spotřebitelský úvěr. Jednoduše řečeno, spotřebitelský úvěr je takový úvěr, kde dlužníkem, tedy úvěrovaným bude spotřebitel, tedy slabší strana, která požívá zvláštní ochrany a věřitelem bude podnikatel, jehož předmětem činnosti je právě poskytování spotřebitelských úvěrů.

---

²³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 32 ICdo 86/2015.

²³⁴ § 2 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru v platném znění.

Na rozdíl od občanského zákoníku je zakotven v § 104 ZSÚ požadavek písemné formy smlouvy o spotřebitelském úvěru.²³⁵ V souvislosti s výše uvedeným ohledně sjednání smluvní pokuty, která musí být sjednána přímo ve spotřebitelské smlouvě, se tedy požadavek písemné formy vztahuje také na ujednání o smluvní pokutě. Nedodržení předepsané formy však nemá za následek neuzavření nebo neplatnost smlouvy, ale uplatní se § 110 odst. 1 ZSÚ.²³⁶ Ustanovení § 104 ZSÚ tedy představuje odchýlení od obecné právní úpravy obsažené v § 582 odst. 1 NOZ.²³⁷

Ustanovení § 122 ZSÚ upravuje sankce za prodlení spotřebitele se splněním dluhu. Dle tohoto ustanovení může věřitel sjednat jako sankci za prodlení v rámci smlouvy o spotřebitelském úvěru pouze právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, které věřiteli vznikly v souvislosti prodlením, úroky z prodlení a smluvní pokutu.²³⁸ Na rozdíl od obecné úpravy v občanském zákoníku je v § 122 odst. 2 a 3 ZSÚ stanoven horní limit pro výši uplatněné smluvní pokuty. Předně je nutné říci, že následující výklad se týká pouze smluvní pokuty za prodlení s hrazením úvěru a nikoli smluvní pokuty navázané na porušení ostatních smluvních povinností. V případě ostatních smluvních pokut se využije obecná právní úprava obsažená v občanském zákoníku.

Smluvní pokuta uplatněná v rámci spotřebitelského úvěru, která je požadována v případě prodlení spotřebitele, musí splňovat současně 3 podmínky, které nepochybně slouží k ochraně spotřebitele. Uplatněná smluvní pokuta nesmí dle § 122 odst. 2 ZSÚ přesahovat 0,1 % denně z částky, s jejímž uhrazením je spotřebitel v prodlení.²³⁹

Toto pravidlo se však nevztahuje na smluvní pokuty uplatněné do okamžiku splatnosti úvěru, která nastala v důsledku prodlení spotřebitele. Tuto výjimku zakotvil zákonodárce z toho důvodu, že před splatností celého úvěr je

---

²³⁵ § 104 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru v platném znění.

²³⁶ SLANINA, J.; JEMELKA, L.; VETEŠNÍK, P.; WACHTLOVÁ, L.; FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru: Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 521 - 526.

²³⁷ Dle § 582 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Není-li právní jednání učiněno ve formě ujednané stranami nebo stanovené zákonem, je neplatné, ledaže strany vadu dodatečně zhojí. Zahrnuje-li projev vůle současně více právních jednání, nepůsobí nedostatek formy vyžadované pro některé z nich sám o sobě neplatnost ostatních.*“.

²³⁸ § 122 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru v platném znění.

²³⁹ § 122 odst. 2 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru v platném znění.

dlužník často v prodlení s jednotlivými splátkami, které mohou činit částky pouze v řádech stokorun. Pokud bude v rámci kalendářního roku, ve kterém byl spotřebitel v prodlení, souhrn těchto smluvních pokut nižší než 3000 Kč a výše jednotlivých smluvních pokut bude ve výši maximálně 500 Kč, není souhrn těchto smluvních pokut omezen limitem 0,1 % z dlužné částky.²⁴⁰ Limit pro smluvní pokutu ve výši 0,1 % denně z dlužné částky by totiž činil pouze zanedbatelnou částku, která by pro dlužníka nepředstavovala prakticky žádnou sankci a smluvní pokuta by postrádala svoji základní motivační funkci.²⁴¹

Dále dle § 122 odst. 3 ZSÚ souhrn uplatněných smluvních pokut nemůže přesáhnout součin čísla 0,5 a celkové výše spotřebitelského úvěru, tzn. polovinu celkové výše spotřebitelského úvěru²⁴² a poslední podmínkou je, že souhrn uplatněných pokut nesmí přesáhnout částku ve výši 200000 Kč.²⁴³

Nutné je si uvědomit, že výše uvedené odst. 2 a 3 § 122 ZSÚ se vztahují pouze na uplatněnou smluvní pokutu. Uplatnění smluvní pokuty může představovat jednoduchá upomínka nebo výzva k jejímu uhrazení, výzva dle § 1958 odst. 2 NOZ²⁴⁴, předžalobní výzva nebo podaná žaloba.²⁴⁵ Pokud poskytovatel spotřebitelského úvěru sjedná se spotřebitelem smluvní pokutu, o které si je vědom, že ji dle § 122 ZSÚ není oprávněn uplatnit, nicméně spoléhá na odstrašení spotřebitele, dopouští se tímto klamavé obchodní praktiky dle § 5 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.^{246,247}

Pokud poskytovatel spotřebitelského úvěru přeci jen přistoupí k uplatnění smluvní pokuty, která je v rozporu s výše uvedenými omezeními, soud musí tento

²⁴⁰ § 122 odst. 2 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru v platném znění.

²⁴¹ SLANINA, J.; JEMELKA, L.; VETEŠNÍK, P.; WACHTLOVÁ, L.; FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru: Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 598 - 601.

²⁴² BALCAROVÁ, A. *Nový zákon o spotřebitelském úvěru. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2017, 8/2017, s. 272.

²⁴³ § 122 odst. 3 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru v platném znění.

²⁴⁴ Dle § 1958 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Neujednají-li strany, kdy má dlužník splnit dluh, může věřitel požadovat plnění ihned a dlužník je poté povinen splnit bez zbytečného odkladu.*“.

²⁴⁵ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuty ve smlouvách o spotřebitelském úvěru* [online]. Systém ASPI. Wolters Kluwer [cit. 26.02.2022]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/7/209860/1/2?rem=smluvn%C3%AD%20pokuta%20spotřebitelský%20úvěr#c_2145.

²⁴⁶ § 5 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele v platném znění.

²⁴⁷ SLANINA, J.; JEMELKA, L.; VETEŠNÍK, P.; WACHTLOVÁ, L.; FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru: Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017.

rozpor a celkově přiměřenost smluvní pokuty zkoumat z úřední povinnosti a není vázán na dlužníkem návrh dle již výše zmíněného § 1815 NOZ.

Ustanovení § 122 ZSÚ zakládá tzv. fikci smluvních pokut. Již výše je zmíněno, že kromě smluvní pokuty může věřitel se spotřebitelem sjednat ve smlouvě o spotřebitelském úvěru také úrok z prodlení a účelně vynaložené náklady. Pokud bude poskytovatel spotřebitelského úvěru požadovat veškeré náklady, které musel vynaložit v souvislosti s prodlením spotřebitele a toto bylo ve smlouvě také ujednáno, tak rozdíl mezi celkovými náklady a účelně vynaloženými náklady, bude považován za smluvní pokutu, která bude podléhat výše uvedeným limitům. Pokud bude však věřitel uplatňovat veškeré náklady, ačkoli ujednány byly pouze účelně vynaložené náklady, věřitel nebude mít nárok na náklady vyšší nežli účelně vynaložené. Podobně bude posuzován také úrok z prodlení. Rozdíl mezi sjednaným a zákonným úrokem z prodlení, který převyšuje částku představující účelně vynaložené náklady bude posuzován také jako smluvní pokuta ve světle jejich omezení. Důkazní břemeno ohledně prokázání účelnosti vynaložených nákladů leží výhradně na poskytovateli spotřebitelského úvěru a nikoli na spotřebiteli samotném.²⁴⁸

Dle výše uvedeného je patrné, že zákonodárce si je vědom potřeby zvýšené ochrany spotřebitele v rámci poskytování spotřebitelských úvěrů, a dle mého názoru přílehavě nastavuje mantinely pro smluvní pokuty za prodlení spotřebitele s hrazením svého závazku. Na druhou stranu je patrné, že právě stanovením těchto limitů zákonodárce nerezignoval ani na věřitelova práva a uznává, že věřitel má právo uložit spotřebiteli, který je v prodlení, určitou sankci za neplnění jeho povinností.

---

²⁴⁸ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuty ve smlouvách o spotřebitelském úvěru* [online]. Systém ASPI. Wolters Kluwer [cit. 26.02.2022]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/7/209860/1/2?rem=smluvn%C3%AD%20pokuta%20spotřebitelský%20úvěr#c_2145.

9.2. Smluvní pokuta ve smlouvách o nájmu bytu a nájmu domu

Zákonem č. 163/2020 Sb.²⁴⁹ (dále jen „novela z roku 2020“), došlo mimo jiné ke změně ustanovení § 2239 a § 2254 NOZ, které se týkají limitace smluvní pokuty v nájemních vztazích v případě nájmu domu a bytu. Tato novela nabyla účinnosti dne 1.7.2020.

Původní znění § 2239 NOZ tzn. znění do 30.6.2020 zakládalo mimo jiné zdánlivost ujednání o smluvní pokutě ve prospěch pronajímatele.²⁵⁰ Novelou z roku 2020 však došlo k vypuštění tohoto ustanovení a úprava smluvní pokuty byla přesunuta do § 2254 odst. 1 NOZ, kde její ujednání není již zcela zakázáno, ale je pouze limitována její výše. Do účinnosti novely z roku 2020 mohl pronajímatel požadovat pouze jistotu.

Důvodová zpráva k této změně uvádí, že hrozba smluvní pokuty nájemce více motivuje k dodržování jeho povinností vyplývajících z nájmu a na druhou stranu je značně ulehčeno pronajímateli, který nemusí případnou škodu, kterou nájemce porušením povinností způsobí, složitě prokazovat v soudním řízení.²⁵¹

Vzhledem ke skutečnostem, že nájemce je v nájemním závazkovém vztahu slabší stranou, požívá také zvýšenou ochranu, k čemuž patří limitace sjednané smluvní pokuty. Dle § 2254 odst. 1 NOZ *„Ujednají-li strany, že nájemce dá pronajímateli peněžitou jistotu, že zaplatí nájemné a splní jiné povinnosti vyplývající z nájmu, nebo ujednají-li si pro případ porušení těchto povinností smluvní pokutu, nesmí jistota a právo na zaplacení smluvní pokuty v souhrnu přesáhnout trojnásobek měsíčního nájemného.“*²⁵² Slovní spojení „v souhrnu“ znamená, že smluvní pokutu a jistotu, je možné v nájemní smlouvě sjednat jak samostatně, ale také vedle sebe. Ať už je požadována jistota nebo smluvní pokuta samostatně nebo pronajímatel zvolí kombinaci obou institutů, nikdy výsledná částka nesmí překročit trojnásobek měsíčního nájemného.

---

²⁴⁹ Zákon č. 163/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, znění účinné od 1.7.2020.

²⁵⁰ § 2239 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 12. 2018 do 30. 6. 2020.

²⁵¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 163/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

²⁵² § 2254 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

Pokud si pronajímatel s nájemcem ujedná vyšší smluvní pokutu nebo jistotu, bude se jednat o zdánlivé právní jednání, ke kterému nebude přihlíženo, jelikož se jedná o nepřiměřené ujednání dle § 2239 NOZ²⁵³. Vyšší smluvní pokuta nebo jistota tak nebudou v případném soudním sporu pronajímateli přiznány.²⁵⁴

Stejně se bude posuzovat i smluvní pokuta sjednaná například za každý den prodlení. Souhrn jednotlivých smluvních pokut, případně souhrn těchto smluvních pokut a jistoty, také nesmí překročit trojnásobek měsíčního nájemného, respektive soud v případném soudním sporu vyšší částku pronajímateli nepřizná.

Smluvní pokuta jako taková, bez ohledu na to, zda dosahuje výše uvedeného limitu či nikoli, může být posouzena také jako nepřiměřená a nebude k ní vůbec přihlíženo dle § 2239 NOZ, pokud by například utvrzovala plnění bezvýznamných povinností.²⁵⁵

Domnívám se, že ustanovení § 2239 a § 2254 NOZ jsou v poměru speciality k ustanovení § 2051 NOZ a u nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty je tak vyloučeno moderační právo soudu. Pokud je smluvní pokuta nepřiměřená dle § 2239 NOZ nebude k ní soud vůbec přihlížet a stejný případem je i sjednání vyšší smluvní pokuty než dle limitu stanoveného dle § 2254 NOZ.

---

²⁵³ Dle § 2239 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Nepřihlíží se k ujednání ukládajícímu nájemci povinnost, která je vzhledem k okolnostem zjevně nepřiměřená.*“.

²⁵⁴ URBAN, D. *Nová právní úprava smluvní pokuty u nájmu bytu a domu* [online]. epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírká zákonů, judikatura, právo. Copyright © EPRAVO.CZ [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravni-uprava-smluvni-pokuty-u-najmu-bytu-a-domu-111000.html>.

²⁵⁵ MLÝNKOVÁ, J. *Smluvní pokuta v právu upravujícím nájem bytu a domu* [online]. Advokátní deník - Novinky ze světa advokacie. [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/02/22/smluvni-pokuta-v-pravu-upravujicim-najem-bytu-a-domu/#_ftn5.

10. Smluvní pokuta v procesních souvislostech

Po vzniku věřitelova práva na smluvní pokutu je věřitel v praxi často nucen uplatnit smluvní pokutu na dlužníkovi před soudem, jelikož dlužník tento svůj závazek nesplní dobrovolně. V této kapitole tak budou nastíněny procesní souvislosti týkající se smluvní pokuty a její specifická v insolvenčním řízení.

10.1. Splatnost smluvní pokuty

Splatnost smluvní pokuty představuje základní předpoklad pro její vymáhání před soudem. Splatnosti samozřejmě předchází vznik práva na smluvní pokutu, tedy okamžik porušení smluvní povinnosti, například prodlení se splácením zápůjčky.

Výše je již vysvětleno, že smluvní pokuta představuje po porušení utvrzované povinnosti zcela samostatný nárok, který svou existencí není závislý na hlavním závazku. Tudíž i splatnost smluvní pokuty může být jiná než splatnost hlavního závazku. Občanský zákoník v ustanoveních týkajících se smluvní pokuty ke splatnosti smluvní pokuty neuvádí ničeho, tudíž je potřeba vycházet z obecného ustanovení § 1958 NOZ.

V ideálním případě, by vedle ujednání o smluvní pokutě ve smlouvě měla být mezi smluvními stranami sjednána také splatnost případné smluvní pokuty, například ve znění „Smluvní pokuta je splatná do tří dnů ode dne porušení utvrzované povinnosti.“. V tomto případě by takové ujednání bylo sjednáno v režimu § 1958 odst. 1 NOZ²⁵⁶ a věřitel by dlužníka k uhrazení smluvní pokuty nemusel vyzývat.

V praxi však mezi stranami velmi často splatnost smluvní pokuty dohodnuta není. Na tento případ se tak užije ustanovení § 1958 odst. 2 NOZ, dle kterého „*Neujednají-li strany, kdy má dlužník splnit dluh, může věřitel požadovat plnění ihned a dlužník je poté povinen splnit bez zbytečného odkladu.*“²⁵⁷ Čas splatnosti smluvní pokuty je tak závislý na splnění svou předpokladů, a to na

---

²⁵⁶ Dle § 1958 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Je-li čas plnění přesně ujednán nebo jinak stanoven, je dlužník povinen plnit i bez vyzvání věřitele.*“

²⁵⁷ § 1958 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

řádném provedení výzvy ze strany věřitele a na následném uplynutí lhůty bez zbytečného odkladu, ve které má dlužník plnit na již existující smluvní pokutu.²⁵⁸

Forma věřiteli výzvy ani její obsahové náležitosti nejsou zákonem předepsány. Pouze musí být zřejmé, kdo výzvu činí, komu je adresována, na který závazek se vztahuje a musí být srozumitelná.²⁵⁹ V této výzvě k plnění může být ze strany věřitele určena konkrétní lhůta splatnosti, která však musí být delší než lhůta k plnění bez zbytečného odkladu.²⁶⁰ I když není požadována písemná forma této výzvy, lze opět jen doporučit, aby věřitel zvolil písemnou formu a výzvu ideálně zaslal dlužníkovi doporučeným dopisem, aby v případném soudním sporu unesl důkazní břemeno ohledně učinění této výzvy.

Problematickou se může jevit lhůta k plnění bez zbytečného odkladu, kdy až po uplynutí této lhůty se stává smluvní pokuta splatnou. Zákon neuvádí žádné upřesnění této lhůty, tudíž jde o lhůtu poměrně neurčitou. Tato lhůta se odvíjí od náročnosti požadovaného plnění a měla by představovat takovou dobu, která je dostatečná při poctivém a zodpovědném úsilí dlužníka vzhledem k povaze daného plnění.²⁶¹ Tomáš Tintěra uvádí, že v případě bezhotovostních transakcí by měla lhůta bez zbytečného odkladu činit cca dva až tři pracovní dny.²⁶² Praktické se jeví z mého pohledu učinění této výzvy formou předžalobní výzvy dle § 142a OSŘ, kde bude lhůta stanovena minimálně na 7 dnů a po uplynutí této lhůty je možné již podat bez dalšího žalobu k soudu.

Již výše je uvedeno, že smluvní pokuta představuje po vzniku práva na její uhrazení samostatný nárok. Pokud je tedy smluvní pokuta účtována za každý den prodlení, každý den, kdy je dlužník v prodlení se splněním utvrzované povinnosti, vzniká nový samostatný nárok na smluvní pokutu. Splatnost jednotlivých nároků opět nastává až učiněním výzvy k plnění.²⁶³

---

²⁵⁸ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2014, s. 998 - 1015.

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku.* Praha: C.H. Beck, 2015, s. 423.

²⁶¹ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2014, s. 998 - 1015.

²⁶² TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě.* Praha: Leges, 2015, s. 188.

²⁶³ KOVAŘÍK, Z. *Smluvní pokuta. Právní rozhledy.* Praha: C. H. Beck, 1999, 9/1999, s. 454.

Určení okamžiku splatnosti smluvní pokuty je důležité nejenom pro vymáhání uhrazení smluvní pokuty před soudem, ale také pro určení od jakého dne může věřitel požadovat z peněžité smluvní pokuty úroky z prodlení dle § 1970 NOZ.

10.2. Promlčení smluvní pokuty

Právo na uplatnění smluvní pokuty, podléhá dle § 611 NOZ promlčení²⁶⁴. Dalším předpokladem pro úspěšné uplatnění smluvní pokuty před soudem je tak skutečnost, že právo na smluvní pokutu není promlčeno. Právo na uhrazení smluvní pokuty po promlčení nezaniká, ale nadále existuje jako právo naturální, kdy dlužník již není povinnen na smluvní pokutu plnit.²⁶⁵ Věřitel i přes promlčení práva na uplatnění smluvní pokuty, může svůj nárok uplatnit před soudem, nicméně musí spoléhat na to, že dlužník před soudem neprovede námitku promlčení dle § 610 odst. 1 NOZ.²⁶⁶

Smluvní pokuta může být před soudem vymáhána, jakmile dospěje ke své splatnosti, respektive v den následující po dni její splatnosti. Od tohoto dne také běží promlčecí lhůta, jelikož toto je den, kdy věřitel může poprvé uplatnit smluvní pokutu před soudem.²⁶⁷ Určení splatnosti smluvní pokuty je tedy klíčové. Obecná délka subjektivní promlčecí lhůty činí 3 roky ode dne, kdy mohlo být právo na smluvní pokutu uplatněno poprvé před soudem a objektivní promlčecí lhůta činí 10 let ode dne splatnosti smluvní pokuty.²⁶⁸

Smluvní pokuta představuje po porušení utvrzované povinnosti samostatný nárok, tudíž promlčení práva na uplatnění tohoto samostatného nároku není závislé na promlčení hlavního závazku. Tím se opět smluvní pokuta odlišuje od úroků z prodlení, které se promlčují společně s hlavní pohledávkou jako její

---

²⁶⁴ Dle § 611 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*Promlčují se všechna majetková práva s výjimkou případů stanovených zákonem. Jiná práva se promlčují, pokud to zákon stanoví.*“.

²⁶⁵ § 609 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

²⁶⁶ Dle § 610 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění „*K promlčení soud přihlédne, jen namítne-li dlužník, že je právo promlčeno. ...*“.

²⁶⁷ § 619 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

²⁶⁸ § 629 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

příslušenství.²⁶⁹ Pokud vzniklo právo na smluvní pokutu, před okamžikem promlčení hlavního závazku, nemá promlčení hlavního závazku žádný vliv na existenci práva na smluvní pokutu a tudíž ani na jeho samotné promlčení. K tomuto uvedl ve svém rozsudku ze dne 27. 1. 2011 Nejvyšší soud následující, „Vzhledem k tomu, že smluvní pokuta, na kterou již právo vzniklo, je samostatným nárokem, nevyklučuje promlčení práva zajištěného smluvní pokutou, jehož se dlužník dovolal, aby se věřitel úspěšně domohl přiznání smluvní pokuty vzniklé před promlčením zajištěného práva.“²⁷⁰

Jak již bylo uvedeno výše, pokud je smluvní pokuta sjednána za každý den prodlení, vzniká každý den samostatný nárok na smluvní pokutu, který se také samostatně promlčuje. Jakmile je však promlčen hlavní závazek, dlužník již nemá povinnost plnit, čímž končí i důsledky prodlení dlužníka, tedy nové nároky na smluvní pokutu již nemohou vznikat.²⁷¹ To však nic nemění na skutečnosti, že jednotlivé samostatné nároky na smluvní pokutu před promlčením hlavního závazku již vznikly a těmto u těchto nároků také běží dále promlčecí lhůta.²⁷²

Poměrně problematické je určení počátku běhu promlčecí lhůty u práva na uplatnění smluvních pokut, u kterých si smluvní strany nedohodly jejich splatnost, ale ke splatnosti dochází až výzvou věřitele k uhrazení. Promlčecí doba v tomto případě bude běžet ode dne splatnosti smluvní pokuty, která je založena učiněním výzvy věřitele k plnění dle § 1958 odst. 2 NOZ, kdy i právo věřitele učinit takovou výzvu podléhá promlčení. Promlčecí lhůta věřitelova práva učinit výzvu k plnění pak bude běžet ode dne vzniku práva na smluvní pokutu, tedy ode dne porušení utvrzované povinnosti.²⁷³

Domnívám se, že v případě smluvní pokuty za každý den prodlení, kdy není sjednána splatnost těchto smluvních pokut, bude splatnost založena jednorázovou výzvou věřitele k plnění, kde věřitel vyčíslí celkovou částku představující smluvní pokuty, kdy tato částka se stává splatnou po uplynutí lhůty

---

²⁶⁹ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 425.

²⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2637/2008.

²⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2480/2007.

²⁷² SLOVÁČEK, J.; PROVAZNÍK, J. *K některým otázkám promlčení smluvní pokuty a úroku z prodlení podle staré a nové úpravy*. Právní rozhledy. Praha: C. H. Beck, 2013, 20/2013, s. 687.

²⁷³ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s. 191.

bez zbytečného odkladu (viz výše) a ode dne následujícího pak běží promlčecí lhůta ohledně takto uplatněných smluvních pokut. Tuto výzvu lze následně učinit i během soudního řízení.²⁷⁴ K tomuto rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2011 dle kterého „*Po prohlášení žalobkyně v rámci řízení u soudu prvního stupně, že na zaplacení smluvní pokuty trvá, se stala částka smluvní pokuty splatnou po uplynutí lhůty bez zbytečného odkladu, o kterou nelze žalovanou zkrátit a ponechat jí možnost k zaplacení předmětné pohledávky.*“²⁷⁵

10.3. Uplatnění smluvní pokuty před soudem

V souvislosti s výše uvedeným lze tedy platně sjednanou smluvní pokutu před soudem uplatnit v případě, že se jedná o splatnou pohledávku, která není promlčena. Smluvní pokutu lze uplatnit společně s utvrzovaným plněním nebo samostatnou žalobou. V každém případě představuje smluvní pokuta samostatný majetkový nárok²⁷⁶, tudíž v petitu žaloby na plnění, kde je uplatňována jak smluvní pokuta, tak splnění utvrzované povinnosti, bude uhrazení smluvní pokuty představovat samostatný výrok.

Pokud bude smluvní pokuta sjednána jako jednorázová částka, nebude její uplatnění před soudem představovat žádné problémy. Komplikovanější uplatnění smluvní pokuty před soudem bude představovat smluvní pokuta sjednaná jako sazba za opakující se časovou jednotku, tedy například smluvní pokuta ve výši 0,01 % denně z dlužné částky za každý den prodlení s uhrazením této dlužné částky. Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, „*Podle ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ... je smluvní pokuta samostatným majetkovým nárokem, přes jeho akcesorickou povahu jde o nárok se samostatným skutkovým základem, není tak jako úroky z prodlení příslušenstvím pohledávky ani opěťujícím se plněním, které by bylo možné věřiteli soudním rozhodnutím přiznat i do budoucna.*“²⁷⁷ Úroky z prodlení jakožto příslušenství pohledávky lze přiznat do budoucna, kdy ve výroku soudu bude použita formulace „do zaplacení“. U

---

²⁷⁴ ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 423.

²⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4799/2010.

²⁷⁶ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s. 193.

²⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 26 Cdo 4503/2009.

smluvní pokuty toto však není možné, jelikož lze přiznat pouze splatnou smluvní pokutu. V podané žalobě tedy musí věřitel přesně vyčíslit částku představující smluvní pokutu, kterou požaduje.

Soudní spor však může trvat i několik let, tudíž v případě smluvní pokuty vyčíslené ke dni podání žaloby by věřitel byl nespravedlivě ochuzen o přiznání smluvní pokuty, na kterou mu vzniklo právo i po podání žaloby. V souladu s ustanovením § 154 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád v platném znění („dále jen OSŘ“) dle kterého „*Pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení.*“²⁷⁸, však soud může přiznat smluvní pokutu vzniklou do dne rozhodnutí ve věci. K tomuto uvedl Nejvyššího soud ve svém rozsudku ze dne 26.4.2011, že „*Žalobce má nárok na zaplacení smluvní pokuty uplatněné žalobou v procentní výši ze zajištěné pohledávky za každý den prodlení od určitého dne do zaplacení ve výši splatné ke dni, kdy soud o žalobě rozhodne.*“²⁷⁹ Takto soud však může učinit pouze za předpokladu, že věřitel následně rozšíří již podanou žalobu na uhrazení vyčíslené smluvní pokuty dle § 95 OSŘ²⁸⁰.

Věřitel samozřejmě může již v podané žalobě požadovat uhrazení smluvní pokuty „do dne vydání rozsudku.“ Pokud by v žalobě byla požadována i smluvní pokuta pro období následující po dni soudního rozhodnutí, tak v této části soud žalobu zamítne.²⁸¹

V neposlední řadě je smluvní pokutu jako samostatný nárok nutné zohledňovat také jako základ pro výpočet soudního poplatku v případech, kdy je smluvní pokuta požadována vedle splnění utvrzované povinnosti dle § 6 odst. 2 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích v platném znění.²⁸²

---

²⁷⁸ § 154 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád v platném znění.

²⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4799/2010.

²⁸⁰ Dle § 95 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád v platném znění „*Žalobce (navrhovatel) může za řízení se souhlasem soudu měnit návrh na zahájení řízení. Změněný návrh je třeba ostatním účastníkům doručit do vlastních rukou, pokud nebyli přítomni jednání, při němž ke změně došlo.*“

²⁸¹ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s. 195 - 196.

²⁸² Dle § 6 odst. 2 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích v platném znění „*Je-li v návrhu na zahájení řízení uplatněno více peněžitých plnění, je základem procentního poplatku jejich součet. Peněžitá plnění, pro která je stanovena rozdílná sazba poplatku, jsou však samostatným základem poplatku.*“

10.4. Smluvní pokuta v insolvenčním řízení

V závěru této kapitoly bude pozornost věnována specifické povaze smluvní pokuty v insolvenčním řízení dle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení v platném znění (dále jen „insolvenční zákon“). Smluvní pokutu je nutné přihlašovat do insolvenčního řízení jako samostatný nárok, stejně jako je tomu i s jejím uplatněním před soudem.

Věřitel, kterému vzniklo právo na smluvní pokutu, se v insolvenčním řízení nepovažuje za zajištěného věřitele dle § 2 písm. g) insolvenčního zákona²⁸³ a nemá tak mezi ostatními věřiteli výhodnější postavení.²⁸⁴

Dle § 170 písm. e) insolvenčního zákona se smluvní pokuta, na niž vzniklo právo až po rozhodnutí o úpadku, v insolvenčním řízení neuspokojí žádným ze způsobů úpadku.²⁸⁵ Insolvenční správce dlužníka nárok věřitele ve formě smluvní pokuty nepopře, ovšem u této pohledávky uvede, že ji nelze uspokojit v insolvenčním řízení. To neznamená, že by smluvní pokuta jako pohledávka přestala existovat a věřitel ztratil možnost jak svou pohledávku uspokojit. Věřitel může tuto svou pohledávku uplatnit v běžném režimu občanskoprávního řízení.²⁸⁶

Jiná situace nastává, pokud má věřitel za dlužníkem, kterému byl schválen způsob úpadku ve formě oddlužení, pohledávku smluvní pokuty, na niž mu vzniklo právo do doby rozhodnutí o úpadku. Smluvní pokuta, která v souhrnu s úroky, úroky z prodlení a poplatky z prodlení převyšuje výši jistiny přihlášené pohledávky v době vzniku této pohledávky, bude považována za tzv. podřízenou pohledávku dle § 172 odst. 2 insolvenčního zákona.. Musí se však jednat o smluvní pokutu sjednanou pro případ prodlení s plněním přihlášené pohledávky a nesmí se jednat o dluh z podnikání.²⁸⁷ Za podřízené pohledávky bude považováno také výše uvedené příslušenství pohledávky, které převyšuje výši jistiny dané

---

²⁸³ Dle § 2 písm. g) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení v platném znění „zajištěným věřitelem věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to jen zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy; zajištěným věřitelem je i agent pro zajištění podle zákona o dluhopisech,“.

²⁸⁴ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s. 200.

²⁸⁵ § 170 písm. e) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení v platném znění.

²⁸⁶ TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, s. 200 - 201.

²⁸⁷ § 172 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení v platném znění.

pohledávky.²⁸⁸ Smluvní pokuta za prodlení jejíž výše nepřevyšuje jistinu dané pohledávky a ostatní smluvní pokuty, tedy budou posuzovány jako běžné pohledávky.

Dle § 172 odst. 1 bude smluvní pokuta představující podřízenou pohledávku uhrazena až po úplném uhrazení všech nepodřízených pohledávek. Pro splnění oddlužení dle § 412a odst. 1 písm. b) a c) insolvenčního zákona je potřeba, aby dlužník v době 3 let od schválení oddlužení splatil svým nezajištěným věřitelům alespoň 60 % jejich pohledávek nebo po dobu 5 let od schválení oddlužení alespoň 30 %, za předpokladu, že oddlužení nebylo v těchto 5 letech dlužníku zrušeno.²⁸⁹ Pokud dlužník nesplatil veškeré své pohledávky v plné výši, tedy i pohledávky podřízené, a pro splnění oddlužení se užije výše uvedené, je tak velmi mizivá pravděpodobnost, že by v praxi dlužník věřiteli s podřízenou pohledávkou smluvní pokuty splatil alespoň její část, jelikož dle § 412 odst. 3 insolvenčního zákona se k podřízeným pohledávkám a jejich splacení nepřihlíží v případě, že dlužník splnil oddlužení dle § 412a odst. 1 písm. b) a c).²⁹⁰

---

²⁸⁸ VIDOVIČOVÁ, L. *Podřízené pohledávky nově při řešení úpadku oddlužením. Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2019, 5/2019, s. 33.

²⁸⁹ § 412a odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení v platném znění.

²⁹⁰ § 412a odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení v platném znění .

11. Závěr

Jako hlavní cíl diplomové práce bylo stanoveno zejména osvětlení smluvní pokuty co se týče jejího využití v praxi a zhodnocení současné i minulé právní úpravy. Věřím, že stanovené cíle tato diplomová práce naplnila.

Po zhodnocení historického vývoje smluvní pokuty je možné říci, že smluvní pokuta existuje již od období římského práva a jakkoli její právní úprava prodělala menší nebo větší změny, stále se jedná víceméně o tentýž právní institut.

V práci jsou rozebrána úskalí, která mohou nastat jak v souvislosti se sjednáním smluvní pokuty, co se týče dodržení veškerých náležitostí potřebných pro platné sjednání smluvní pokuty. Dle mého názoru, v souvislosti s případným vymáháním nároku na smluvní pokutu před soudem, není vhodné sjednávat smluvní pokutu v jiné nežli písemné formě, ačkoli zákonodárce již obligatorní písemnou formu nestanovuje.

Kladně hodnotím také nejnovější novelu občanského zákoníku ve smyslu stanovení věkového limitu pro sjednání smluvní pokuty, o čemž je v této práci také pojednáno.

V části týkající se moderačního práva soudu byly nastíněny jednotlivé podmínky pro využití tohoto práva, které by měl mít jak věřitel, tak dlužník na paměti. Dlužník by měl pamatovat zejména na základní podmínku, kterou je nezbytnost podání návrhu k soudu k přezkoumání přiměřenosti smluvní pokuty, jinak bude o tuto svou ochranu ochuzen. Věřitel pak jako obranu proti případnému návrhu dlužníka může použít výše uvedené kritéria pro posuzování přiměřenosti smluvní pokuty a rozsah jejího snížení, na než by měl věřitel brát ohled již při samotném sjednávání smluvní pokuty, aby se vyhnul snížení svého nároku ze strany soudu. Ustanovení občanského zákoníku týkající se moderačního práva soudu je kogentní, což může dlužníka bez právního zastoupení v případném soudním sporu stavět do nevýhodné pozice ve smyslu jeho povinnosti podat k přezkoumání přiměřenosti smluvní pokuty návrh. Na druhou stranu je však tímto však ulehčeno soudům, kterým s novým občanským zákoníkem odpadla povinnost zkoumat přiměřenost smluvní pokuty z úřední povinnosti, jak tomu bylo dle obchodního zákoníku z roku 1991. Dle mého názoru nový občanský zákoník také zcela vhodně rozšířil moderační právo soudu na veškeré závazkové vztahy.

Pro praktické využití smluvní pokuty v praxi, respektive její uplatňování, je důležité také pochopit její akcesorickou povahu, která však není akcesorická výlučně a nárok na smluvní pokutu tak představuje samostatný nárok, který již nesleduje osud hlavního závazku. To je důležité zejména vzhledem k odstoupení od smlouvy nebo postoupení pohledávky, k čemuž v praxi také poměrně často dochází.

Co se týče vztahu smluvní pokuty k ostatním právním institutům, tak ve vztahu k náhradě škody působí smluvní pokuta limitačně, nicméně jedná se o úpravu dispozitivní, tudíž věřitel si s dlužníkem může sjednat takový vztah smluvní pokuty a náhrady škody, který mu bude vyhovovat. Tato část práce obsahuje také pojednání o penále, kde je rozlišeno, co je jako penále posuzováno a co nikoli. Vymezen je v této části také rozdíl mezi smluvní pokutou a úrokem z prodlení v tom smyslu, že smluvní pokuta nepředstavuje příslušenství pohledávky.

V další části práce je popsána limitace smluvní pokuty ve spotřebitelských smlouvách s důrazem na smlouvu o spotřebitelském úvěru, kde je smluvní pokuta v praxi sjednána prakticky vždy a z tohoto důvodu mám za to, že pro praktické užití smluvní pokuty v těchto závazkových vztazích je důležité znát limity pro sjednání takové smluvní pokuty, které jsou v této části práce také uvedeny. Limity pro smluvní pokutu ve spotřebitelských smlouvách jsou dle mého názoru stanoveny s ohledem na ochranu spotřebitele vhodně. Limitována je smluvní pokuta také v nájemních vztazích, což je výsledek novelizačních změn, které dle mého názoru přispěly k lepší dostupnosti nájemního bydlení v tom smyslu, že věřitel je nyní oprávněn smluvní pokutu požadovat a není tak nucen požadovat po potenciálním nájemci vysokou jistinu, která mohla v minulosti pro potenciální nájemce představovat nepřekonatelnou finanční překážku.

Praktický přínos této práce vidím v neposlední řadě v osvětlení požadavků, které musí mít věřitel na paměti v případě vymáhání smluvní pokuty před soudem, zejména se jedná o určení splatnosti smluvní pokuty. V tomto případě lze jednoznačně doporučit sjednání splatnosti smluvní pokuty již ve smlouvě. Dále je v závěru práce uvedeno, jak lze vymáhat smluvní pokutu stanovenou sazbou za určité časové období, tedy že soud nemůže smluvní pokutu přiznat do budoucna, ale věřitel je povinen takto sjednanou smluvní pokutu pro účely jejího přiznání soudem vyčíslit.

Resumé

A Contractual Penalty is a legal instrument which is used in Czech Private Law as an instrument of corroboration a debt. A Contractual Penalty is a legal instrument which is usually used improve the position of a creditor in case a debtor wouldn't honour his contractual duties.

Following the introductory First Chapter, the Second Chapter of the thesis is focused on the basics of Contractual Penalty such as place of this instrument in the system of a law which, in this case, means Private Obligations Law. In the thesis are also having explained individual functions of Contractual Penalty such as preventive function, compensatory function and sanctional function.

The Third Chapter of the thesis also examines the legislation of Contractual Penalty through history from Roman Law to previous Civil and Commercial code in the third chapter. The rest of the thesis is focused on current legal status of Contractual Penalty.

Chapter Four of the thesis focuses in the valid negotiation of this Contractual Penalty. Part of this chapter concerns the parties of the agreement and where legislative changes are evaluated in this area. The specifics of Contactual Obligation, which can be corroborated by Contractual Penalty are also laid out.

The Fifth Chapter provides a deeper look at Court Moderation right, allowing courts to reduce excessively high amount of Contractual Penalty. The specific conditions for application of moderation right especially for the assessment of the adequacy of Contractual Penalty and for reduction of the amount of a Contractual Penalty are also written in this chapter.

Part of the thesis also focuses on the relationship of Contractual Penalty and main obligation, especially on relationship with application of right to withdraw from the contract and the assignment of a claim. A further, shorter chapter considers the continuance of the main obligation when contractual penalty has been paid.

The subsequent part of the thesis provides insight into the relationship of Contractual Penalty with other similar legal instruments such as damage compensation, penalties, interest on late payments and severance pay. Within Chapter Nine the limitations of Contractual Penalty in specific obligations like consumer contracts and rental contracts are defined.

The final part of the thesis is devoted to the procedural context of Contractual Penalty and in part the specifics within insolvency proceedings.

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace

ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015, 559 s. ISBN 978-80-7400-544-2.

SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0.

TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v ČR a Evropě*. Praha: Leges, 2015, 232 s. ISBN 978-80-7502-095-6.

PELIKÁN, M. *Zajištění a utvrzení dluhu v praxi*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, 416 s. ISBN 978-80-7552-192-7.

BEZOUŠKA, P.; PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: ANAG, 2013, 376 s. ISBN 978-80-7263-819-2.

TINTĚRA, T. *Smluvní pokuta v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2012, 128 s. ISBN 978-80-87576-27-4.

ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1700 s. ISBN 978-80-7478-638-9.

KINCL, J.; SKŘEJPEK, M.; URFUS, V. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995, 408 s. ISBN 80-7179-031-1.

HEYROVSKÝ, L. *Dějiny a systém soukromého práva římského. Díl II. 5. vydání*. Praha: J. Otto, 1921, 331 s.

VOJÁČEK, L.; SCHELLE K.; KNOLL V. *České právní dějiny. 3. upravené vydání*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 696 s. ISBN 978-80-7380-575-3.

ROUČEK, F.; SEDLÁČEK J. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl V*. Praha: CODEX Bohemia, 1998, 1011 s. ISBN 80- 85963-90-6.

DVOŘÁK J.; MALÝ K. a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*, Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2011, 688 s. ISBN 978-80-7357-753-7.

KOPÁČ, L. *Komentář k zákoníku mezinárodního obchodu*. Praha: Panorama, 1984. 349 s.

ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008. Svazek II.* Praha: Linde, 2008, 2639 s. ISBN 978-80-7201-687-7.

ŠTENGLLOVÁ, I.; PLÍVA, S.; TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník: komentář.* 13. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

SVEJKOVSKÝ J. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání nové a současné úpravy občanského práva.* Praha: C. H. Beck, 2012, 808 s. ISBN 978-80-7400-423-0.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 2400 s. 978-80-7400-529-9.

HORÁK, P. *Přehled judikatury ve věcech smluvní pokuty (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku).* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013, 492 s. ISBN 978-80-7478-330-2.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721 - 2054). Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2014, 1335 s. ISBN 978-80-7400-535-0.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 2292 s. ISBN 978-80-7400-852-8.

SLANINA, J.; JEMELKA, L.; VETEŠNÍK, P.; WACHTLOVÁ, L.; FLÍDR, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru: Komentář.* Praha: C.H. Beck, 2017. 900 s. ISBN 978-80-7400-645-6.

LICHNOVSKÝ, O.; ONDRÝSEK, R.; NOVÁKOVÁ, P.; KOSTOLANSKÁ, E.; ROZEHNAL, T. *Daňový řád. Komentář.* 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1082 s. ISBN 978-80-7400-838-2.

Odborné články

HORÁK, P. *Smluvní pokuta v nové úpravě soukromého práva. Právní rozhledy.* Praha: C. H. Beck, 2015, 19/2015, s. 649. ISSN 1210-6410.

KRÁL, T. *Smluvní pokuta pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti. Obchodněprávní revue.* Praha: C. H. Beck, 2018, 9/2018, s. 247. ISSN 1803-6554.

KOLMAČKA, V. *O moderaci započtené smluvní pokuty jako protipohledávky. Obchodněprávní revue.* Praha: C. H. Beck, 2019. 3/2019, s. 57. ISSN 1803-6554.

NOVÁČEK, R. *Přiměřenost smluvní pokuty a moderační právo soudu. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2002, 3/2002, s. 116. ISSN 1210-6410.

PATĚK, D. *Osud smluvní pokuty při cesi zajištěné pohledávky (aneb k akcesoritě smluvní pokuty). Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2008, 8/2008, s. 310. ISSN 1210-6410.

KOVAŘÍK, Z. *Smluvní pokuta. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 1999, 9/1999, s. 454. ISSN 1210-6410.

ŠILHÁN, J. *Limitační působení smluvní pokuty v případě úmyslného porušení povinnosti. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2010, 1/2010, s. 8. ISSN 1210-6410.

SLOVÁČEK, J.; PROVAZNÍK, J. *K některým otázkám promlčení smluvní pokuty a úroku z prodlení podle staré a nové úpravy. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2013, 20/2013, s. 687. ISSN 1210-6410.

HULMÁK, M.; BEZOUŠKA, P. *Obchodní podmínky, smluvní pokuty a jiná ujednání. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2018, 1/2018, s. 7. ISSN 1210-6410.

BALCAROVÁ, A. *Nový zákon o spotřebitelském úvěru. Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2017, 8/2017, s. 272. ISSN 1210-6410.

VIDOVIČOVÁ, L. *Podřízené pohledávky nově při řešení úpadku oddlužením. Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2019, 5/2019, s. 33. ISSN 1805-8280.

Internetové zdroje

ČERNÝ, M. *Nejčastější nástrahy při sjednávání smluvní pokuty* [online]. epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírká zákonů, judikatura, právo. Copyright © EPRAVO.CZ [cit. 23.01.2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nejcastejsi-nastrahy-pri-sjednavani-smluvni-pokuty-113155.html>.

PELIKÁN, M. *Smluvní pokuta* [online]. Bulletin advokacie, odborný právnický portál. Copyright © [cit. 15.02.2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/smluvni-pokuta>.

ŠAMAJ, M. *Úrok z prodlení a smluvní pokuta* [online]. Právní prostor. Informační web nejen pro právníky. Copyright © [cit. 18.02.2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/urok-z-prodleni-a-smluvni-pokuta>.

TINTĚRA, T. *Smluvní pokuty ve smlouvách o spotřebitelském úvěru* [online]. Systém ASPI. Wolters Kluwer [cit. 26.02.2022]. Dostupné z: https://www.aspi.cz/products/lawText/7/209860/1/2?rem=smluvn%C3%AD%20pokuta%20spotřebitelský%20úvěr#c_2145.

URBAN, D. *Nová právní úprava smluvní pokuty u nájmu bytu a domu* [online]. epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírnka zákonů, judikatura, právo. Copyright © EPRAVO.CZ [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravni-uprava-smluvni-pokuty-u-najmu-bytu-a-domu-111000.html>.

MLÝNKOVÁ, J. *Smluvní pokuta v právu upravujícím nájem bytu a domu* [online]. Advokátní deník - Novinky ze světa advokacie. [cit. 07.03.2022]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2021/02/22/smluvni-pokuta-v-pravu-upravujicim-najem-bytu-a-domu/#_ftn5.

BAJURA, J.; ČÁP, Z.; ČERNÁ, S.; DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L.; DVOŘÁK, J.; DVOŘÁK, T.; ELIÁŠ, J.; ELISCHER, D.; FIALA, J.; FIALA, V.; FRINTA, O.; HAAS, K.; HAJN, P.; HOLČAPEK, T. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)* [online]. Systém ASPI. Wolters Kluwer [cit. 20.3.2022]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11398/1/2?vtexu=2898>.

Soudní judikatura

a) Nejvyšší soud České republiky

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2009, sp. zn.. 33 Odo 1779/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 7. 2010, sp. zn. 33 Cdo 498/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 8. 2012, sp. zn. 33 Cdo 694/2011.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 23 Cdo 538/2014.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2575/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. 23 Cdo 1192/2019.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 96/2001.
Rozsudek Nejvyššího soudu, ČR ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 28 Cdo 1526/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 1998, sp. zn. 2 Odon 90/97.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 6. 2012, sp. zn. 32 Cdo 493/2011.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 1999, sp. zn. 29 Cdo 969/99.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 33 Cdo 3008/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. 32 Odo 1085/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 33 Odo 469/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 33 Cdo 5377/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1734/2012.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 664/2003.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. 32 Odo 1299/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 32 Cdo 4469/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1646/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 33 Odo 438/2005.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 11. 2009, sp. zn. 21 Cdo 4956/2007.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2006, sp. zn. 29 Odo 1105/2003.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 1. 2005, sp. zn. 32 Odo 400/2004.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 2017, sp. zn. 32 Cdo 2556/2017.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2400/2012.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 31 Cdo 927/2016.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 8. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2730/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2637/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2006, sp. zn. 32 Odo 475/2005.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 23 Cdo 946/2011.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1369/2000.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. 23 Cdo 4349/2014.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2892/2008.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 8. 2016, sp. zn. 23 Cdo 809/2016.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 1599/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 32 ICdo 86/2015.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2480/2007.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 26 Cdo 4503/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4799/2010.

b) Ústavní soud České republiky

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 1. 2003, sp. zn. I. ÚS 582/01.
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 10. 1999, sp. zn. IV. ÚS 276/99.
Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. II. ÚS 1484/11.
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 33/2000.
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 2001, sp. zn. III. ÚS 274/01.
Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11.
Nález Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 1775/14-2.

c) Nejvyšší správní soud

Usnesení Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014-57.

d) Krajské soudy

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 11. 2009, sp. zn. 22 Co 341/2009.
Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, ze dne 24. 8. 2004, sp. zn. 10 Co 646/2004.

e) Nejvyšší soud Československé republiky

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 11. 11. 1932, sp. zn. Rv I 1404/31.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 4. 6. 1936, sp.zn. Rv I 857/34.

Normativní zdroje

a) Platné

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky v platném znění.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky v platném znění.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

Zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě v platném znění.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád v platném znění.

Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru v platném znění.

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele v platném znění.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád v platném znění.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích v platném znění.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení v platném znění.

Zákon č. 163/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, znění účinné od 1. 7. 2020.

Zákon č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, znění účinné od 1. 7. 2021.

Nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích, v platném znění.

b) Normativní zdroje, které pozbyly platnosti

Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, znění účinné od 26. 5. 1868 do 30. 6. 1868.

Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, znění účinné od 1. 1. 1917 do 31. 12. 1965.

Zákon č. 62/1868 Ř. z., kterým se zrušují zákony proti lichvě, znění účinné od 1. 7. 1868 do 31. 12. 1950.

Zákon č. 1/1863 Ř. z., obecný zákoník obchodní, znění účinné od 1. 7. 1863 do 31. 12. 1950.

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964.

Zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku, znění účinné od 1. 4. 1964 do 31. 12. 1991.

Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, znění účinné od 1. 1. 1989 do 30. 4. 1990.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 1. 1992 do 31. 12. 1992.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 4. 1991 do 31. 12. 1991.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, znění účinné od 1. 7. 2013 do 31. 12. 2013.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1. 12. 2018 do 30. 6. 2020.

Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 163/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam použitých zkratk

NOZ - Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění.

ABGB - Zákon č. 946/1811 Sb., všeobecný občanský zákoník znění účinné od 26.5.1868 do 30. 6. 1868 nebo zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, znění účinné od 1.1.1917 do 31.12.1965.

OZ50 - zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1.1.1951 do 31.3.1964.

ZMO - zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku, znění účinné od 1. 4. 1964 do 31. 12. 1991.

Zákoník mezinárodního obchodu - zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku, znění účinné od 1. 4. 1964 do 31. 12. 1991.

Hospodářský zákoník - zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, znění účinné od 1.1.1989 do 30.4.1990.

Obchodní zákoník - zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, znění účinné od 1. 7. 2013 do 31. 12. 2013.

OZ64 - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1.1.1992 do 31.12.1992 nebo zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, znění účinné od 1.4.1991 do 31.12.1991.

ZSÚ - zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru v platném znění.

OSŘ - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád v platném znění.

Novela z roku 2021 - Zákon č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, znění účinné od 1.7.2021.

Daňový řád - zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád v platném znění.

ZSÚ - zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru v platném znění.

Novela z roku 2020 - zákon č. 163/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, znění účinné od 1.7.2020.

Insolvenční zákon - zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení v platném znění.